

**Міністерство освіти і науки України
Державний торговельно-економічний університет
Кафедра міжнародного менеджменту**

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**Організація агропродовольчого експорту до країн Європи
(за матеріалами ТОВ «Епіцентр К», м. Київ)**

Студента 4 курсу, 5 групи,
спеціальності 073 «Менеджмент»
освітньої програми «Менеджмент
зовнішньоекономічної діяльності»

Крупінін
Євгеній
Ігорович

(підпис студента)

Науковий керівник
доцент, доктор економічних наук,
професор кафедри міжнародного
менеджменту

*(підпис наукового
керівника)*

Фокіна-
Мезенцева
Катерина
Володимирівна

(підпис гаранта)

Гарант освітньої програми доцент,
кандидат економічних наук, доцент
кафедри міжнародного менеджменту

П'янкова
Оксана
Василівна

АНОТАЦІЯ

Крупнін Євгеній Ігорович

Організація агропродовольчого експорту до країн Європи

(за матеріалами ТОВ «Епіцентр К», м. Київ)

У випускній кваліфікаційній роботі проведено аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «Епіцентр», проаналізовано потенціал підприємства щодо організації обробки, зберігання та транспортування зернових культур. Виявлено можливості експорту кукурудзи гібридної на ринок країн ЄС

Автором проведено оцінку економічного простору країн ЄС щодо експорту і виявлено основних конкурентів, які активно лобюють заборону українського імпорту зерна. У роботі охарактеризовано ризики, з якими стикається підприємство при експорті продукції. У випускній кваліфікаційній роботі проведено оцінку ефективності та доцільності реалізації експортної операції продажу кукурудзи на ринок Литви.

Ключові слова: експортна операція, країни ЄС, кукурудза гібридна, компаративні переваги, аграрне лобі, ефективність експортної операції.

Organization of agro-food exports to European countries

(according to the materials of Epicenter K LLC, Kyiv)

In the final qualification work, an analysis of the financial and economic activity of "Epicentr" LLC was carried out, the potential of the enterprise regarding the organization of processing, storage and transportation of grain crops was analyzed. Possibilities of exporting hybrid corn to the market of EU countries have been identified

The author made an assessment of the economic space of the EU countries in terms of exports and identified the main competitors who are actively lobbying for the ban on Ukrainian grain imports. The work describes the risks faced by the enterprise when exporting products. In the final qualification work, an assessment of the effectiveness and expediency of the implementation of the export operation of selling corn to the Lithuanian market was carried out.

Key words: export operation, EU countries, hybrid corn, comparative advantages, agrarian lobby, efficiency of export operation.

ЗМІСТ

3

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ХАРАКТЕРИСТИКА ТОВ «ЕПІЦЕНТР» ТА АНАЛІЗ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО ЕКСПОРТУ	6
1.1. Загальна характеристика та фінансово-господарчий аналіз ТОВ «Епіцентр»	6
1.2. Організація експортних операцій агропродовольчої продукції ТОВ «Епіцентр»	15
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РИНКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	25
2.1. Гео економічна структура європейського ринку агропродовольчої продукції	25
2.2. Дослідження особливостей та тенденцій європейського ринку агропродовольчої продукції	32
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО ЕКСПОРТУ ДО КРАЇН ЄВРОПИ ТА ПРОГНОЗНА ОЦІНКА.....	44
3.1. Організаційне забезпечення експортних операцій на ринку агропродовольчої продукції країн Європи	44
3.2. Прогнозна оцінка реалізації експортної операції агропродовольчої продукції	51
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	58

ВСТУП

Актуальність дослідження. Зовнішня торгівля України з країнами ЄС поступово набирала обертів після укладання Угоди про Асоціацію з ЄС та періоду пандемії. Умови експорту для України постійно вдосконалювалися в бік поступової лібералізації на ринку країн ЄС. В умовах повномасштабної війни росії проти України питання організації експорту аграрної продукції стоїть на порядку денному особливо гостро. Територія України потерпає від ракетних атак, що наносить ушкодження ключовій інфраструктурі країни, містам та підприємствам. Окупація півдня України привела до блокування морських портів, що ускладнює проведення зовнішньоекономічних операцій морським транспортом. Кожне підприємство, яке займається експортом аграрної продукції, в цих умовах повинно приймати рішення в умовах невизначеності, оскільки в країнах-сусідах проходять страйки фермерів, які вирощують зернові культури, відбувається блокування митних переходів. В цих умовах щоденної зміни правових підстав щодо проведення експортних операцій обрана тема має особливу актуальність.

Мета дослідження полягає у визначенні процесу організації експорту агропромислової продукції ТОВ «Епіцентр» в країни ЄС.

Завдання дослідження полягають у наступному:

- провести загальну характеристику та фінансово-господарчий аналіз ТОВ «Епіцентр»;
- дослідити процес організації експортних операцій агропродовольчої продукції ТОВ «Епіцентр»;
- вивчити гео економічна структуру європейського ринку агропродовольчої продукції;
- провести дослідження особливостей та тенденцій європейського ринку агропродовольчої продукції;
- визначити умови організаційного забезпечення експортних операцій на ринку агропродовольчої продукції країн Європи;

- провести прогнозну оцінку реалізації експортної операції агропродовольчої продукції.

Об'єктом дослідження виступає процес організації експортної операції ТОВ «Епіцентр». Предмет дослідження – умови проведення експортної операції агропродовольчої продукції.

Методами дослідження обрані структурний аналіз у визначенні гео економічної структури експорту агропродовольчої продукції до країн ЄС, порівняльний аналіз у виявленні структурних зрушень за останні десять років, методи структурного аналізу при вивченні товарної підпозиції «кукурудза», трендового аналізу при вивченні динаміки торгівлі, індексний метод при оцінці компаративних переваг країн по експорту кукурудзи.

Інформаційною базою випускної кваліфікаційної роботи стали дані ТОВ «Епіцентр», бази даних Trade Map, Market Access Map, QDPro, Державної митної служби України, стандартів ISO та ДСТУ, УКТ ЗЕД, Митного кодексу України, Митного тарифу України, Державної служби статистики України, наукові статті та аналітичні записки українських та зарубіжних вчених.

Наукова новизна випускної кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні напрямів експорту агропродовольчої продукції до країн ЄС та організації експортної операції з експорту кукурудзи.

Практична цінність роботи полягає у тому, що запропонована експортна операція з продажу кукурудзи до Литви залізничним транспортом є рентабельною й доцільною для ТОВ «Епіцентр».

Структура та обсяг роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Випускна кваліфікаційна робота викладена на 52 сторінках основного тексту, включає 16 рисунків, 15 таблиць та 3 додатків. Список використаних джерел становить 31 джерело.

РОЗДІЛ 1. ХАРАКТЕРИСТИКА ТОВ «ЕПІЦЕНТР» ТА АНАЛІЗ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО ЕКСПОРТУ

1.1. Загальна характеристика та фінансово-господарчий аналіз ТОВ «Епіцентр»

Розвиток компанії розпочався у 1997 році з ідеї побудувати перший в країні магазин суто зі спеціалізацією по продажу господарських товарів. Перший в Україні будівельний гіпермаркет «Епіцентр» відкрився у м. Києві на вул. Братиславській, 11 6.12.2003 року.

Перші три торгові об'єкти були відкриті в Києві, а потім почала розвивати регіони. Першим гіпермаркетом за межами столиці став магазин у Львові, потім у Полтаві. Далі йдуть інші міста-мільйонники - Дніпро, Харків, Одеса. Зараз торгові об'єкти компанії працюють у 35 містах та селах України. Останній великий гіпермаркет нового формату був відкритий у Львові в 2021 році. На сьогодні мережа магазинів «Епіцентр» налічує 75 торгових центрів, у тому числі 10 об'єктів мережі «Нова лінія». Загальна торгова площа – 1,5 млн м². Від свого початку магазини «Епіцентру» працювали в традиційному форматі «зроби сам», але з розширенням асортименту ритейлер поступово вийшов за межі цього формату і став мережею торгових центрів, де покупець міг знайти повний асортимент непродовольчих товарів [1].

Від початку стратегією розвитку компанії було відкриття магазинів поруч із великими гіпермаркетами, такими як Metro чи Auchan. Це дозволило покластися на синергію торгових можливостей, коли відвідувачі магазину також могли відвідати торговий центр і навпаки.

Група компаній «Епіцентр» — це багатоканальна екосистема, до якої входять торговельні мережі «Епіцентр» і «Нова Лінія», мультибрендова спортивна спеціалізована мережа «Інтерспорт-Україна», агрохолдинг «Епіцентр Агро», фабрика керамічної плитки «Епіцентр», деревопереробна целюлоза «Осмолода» та інші.

Склад групи компаній «Епіцентр» зображено на рис. 1.1.

Рисунок 1.1. Група компаній «Епіцентр»

Джерело: дані підприємства ТОВ «Епіцентр»

За даними рис. 1.1 склад групи поступово збільшується за рахунок доповнення новими функціями, задля забезпеченні власних потреб у виробництві, постачанні та реалізації продукції.

Задля розуміння сутності управління ТОВ «Епіцентр-К» розглянемо організаційну структуру управління (рис. 1.2). Організаційна структура представляє лінійно-функціональну модель управління. Компанія знаходиться під контролем генерального директора. До його прямих повноважень також належать:

- представляти інтереси компанії;
- нести юридичну відповідальність за діяльність товариства.

Безпосереднє керівництво роботою здійснює директор, обов'язки якого: укладення договору; відкриття банківських рахунків; визначення пріоритетів зовнішньоекономічної діяльності.

Відповідно, директору підпорядковуються всі відділи та ланки компанії.

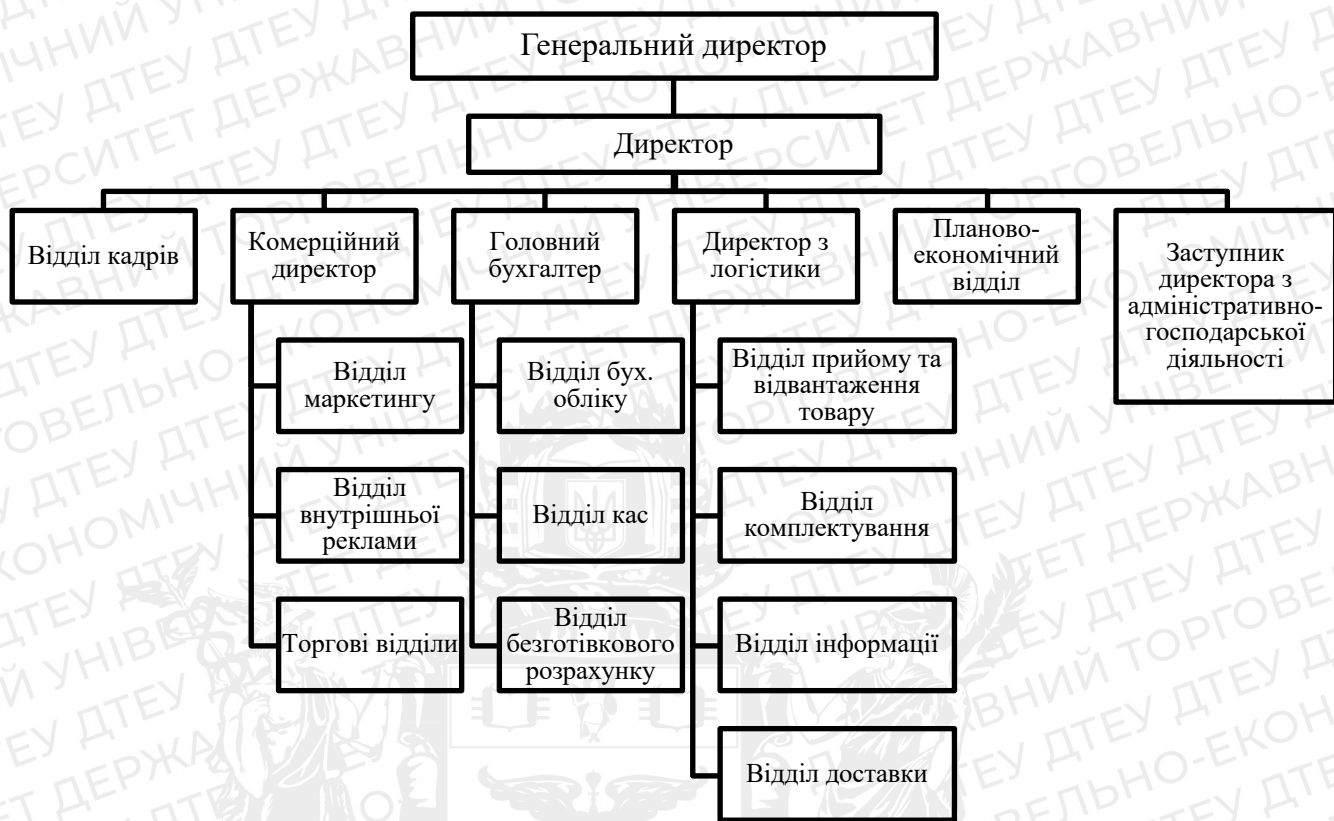

Рисунок 1.2. Організаційна структура ТОВ «Епіцентр-К»

Джерело: дані підприємства ТОВ «Епіцентр»

Масштаби розвитку підприємства за площею відображені на рис. 1.3.

Рисунок 1.3. Загальна площа підприємств та логістичних центрів мережі «Епіцентр» за 2016-2020 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [1]

Відповідно рис. 1.3 площа торгівельної мережі поступово зростала та збільшилась на 55,4% за 5 років, але в період пандемії показник стабілізувався, крім логістичних центрів, потреба в яких залишається актуальною. Площа логістичних центрів по країні за 5 років зросла на 47 тис. м², або на 55,9%.

Динаміка показників мережі «Епіцентр» за 2016-2020 роки відображена на рис. 1.4.

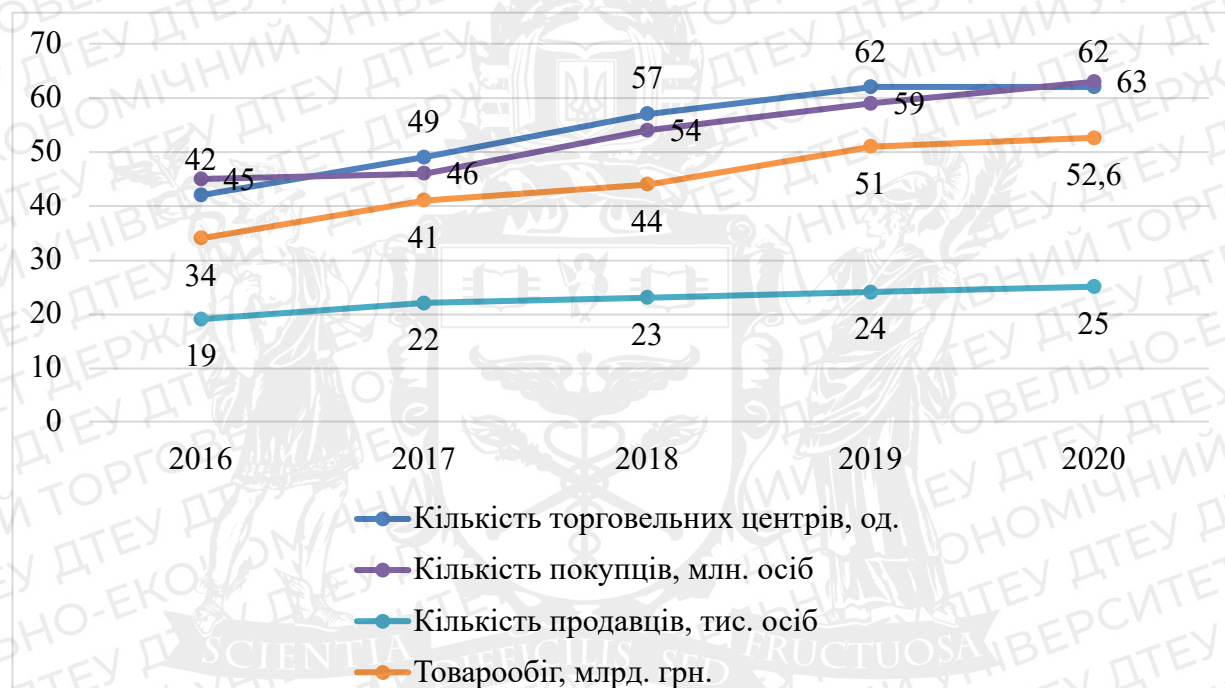

Рисунок 1.4. Динаміка показників мережі «Епіцентр» за 2016-2020 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [1]

За даними рис. 1.4 всі показники щільно корелюють між собою, особливо кількість торговельних центрів та кількість покупців. Плани компанії щодо розвитку мережі по відкриттю нових торговельних центрів були виконані у відповідність зі стратегією, а кількість споживачів зростала навіть в період пандемії, оскільки магазинам, які займаються будівельними матеріалами було дано дозвіл працювати, задля задоволення потреб споживачів у ремонтних роботах.

Структура основних асортиментних груп представлена на рис. 1.5.

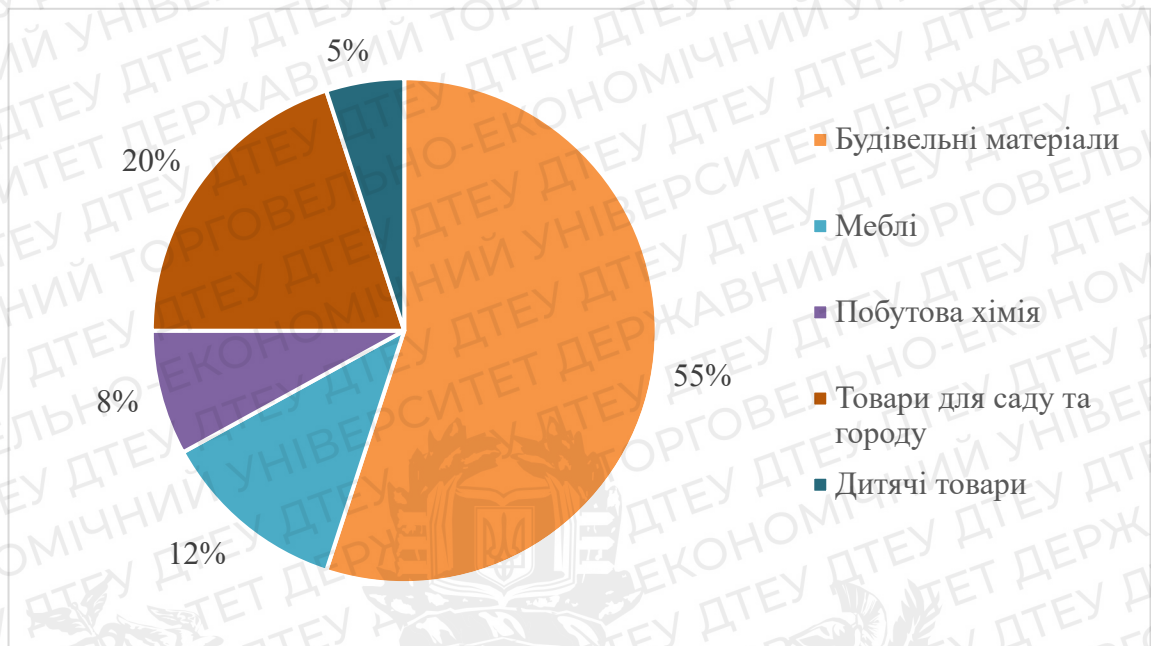

Рисунок 1.5. Структура асортименту ТОВ «Епіцентр-К»

Джерело: розроблено автором за даними [3]

На основі даних рис. 1.5 відповідно спеціалізації компанії 55% в структурі асортименту залишається за будівельними матеріалами, але компанія постійно займається продуктовою диверсифікацією задля зниження ризиків.

Характеризуючи фінансовий стан підприємства у 2018-2020 роках розглянемо стан активів. Динаміка активів наведена в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Динаміка активів ТОВ «Епіцентр-К» у 2018-2020 рр., тис. грн.

Розділ балансу	2018	2019	2020	Зміни 2020 до 2018, млн. грн	%
Необоротні активи	11823,6	16010,5	22109,3	10285,7	187,0
Оборотні активи	18302,9	20881,1	24416,1	6113,2	133,4

Джерело: розроблено автором за даними [2]

Аналіз динаміки активів ТОВ «Епіцентр К» у табл. 1.1 відзначає посилення господарського потенціалу підприємства, на що вказує збільшення суми необоротних активів на 87%, а оборотних активів на 33,4%.

Аналіз показників рентабельності зображено на рис. 1.6.

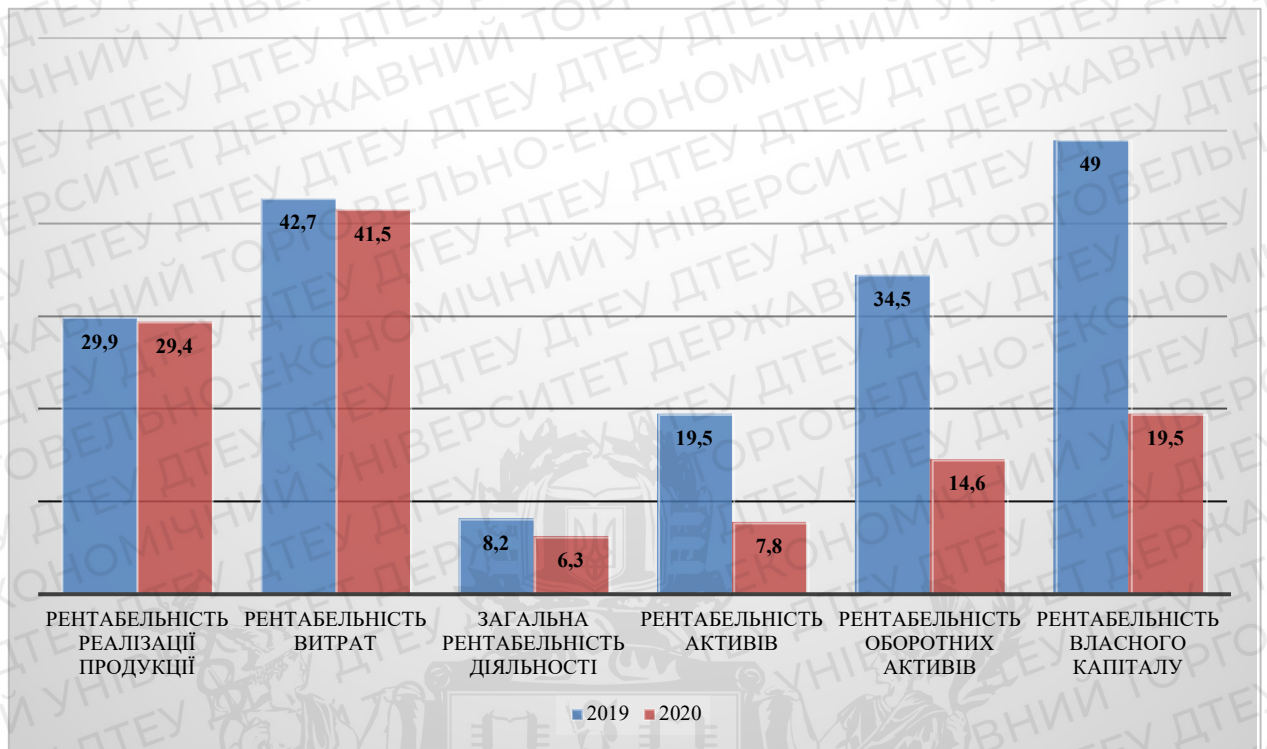

Рисунок 1.6. Показники рентабельності ТОВ «ЕпіцентрК» за 2019-2020 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [2]

За даними рис. 1.6 бачимо, що рентабельність діяльності підприємства дещо знизилась у 2020 році порівняно з 2019 роком, це свідчить про недостатнє регулювання активів та власного капіталу. Розглянемо також систему показників ділової активності ТОВ «Епіцентр-К», які зведено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Аналіз ділової активності ТОВ «Епіцентр-К» за 2019-2020 рр.

Показники	2019 р.	2020 р.	Абсолютне відхилення
Період обороту активів	153	295	142
Період обороту оборотних коштів	87	157	70
Період погашення дебіторської заборгованості	61	13	-48
Коефіцієнт оборотності активів	2,38	1,24	-1
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	4,21	2,33	-2
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	5,98	27,60	22

Джерело: розроблено автором за даними [2]

Відповідно розрахунків, зведених у табл. 1.2 період обороту активів та оборотних коштів зросли в 1,93 рази, а ось період погашення дебіторської заборгованості зменшився майже в 4,7 рази, що свідчить про позитивні зміни у фінансовому становищі. Ці зміни відображаються і в значеннях відповідних коефіцієнтів. Проаналізуємо також ліквідність та платоспроможність ТОВ «Епіцентр-К», які зведено на рис. 1.7.

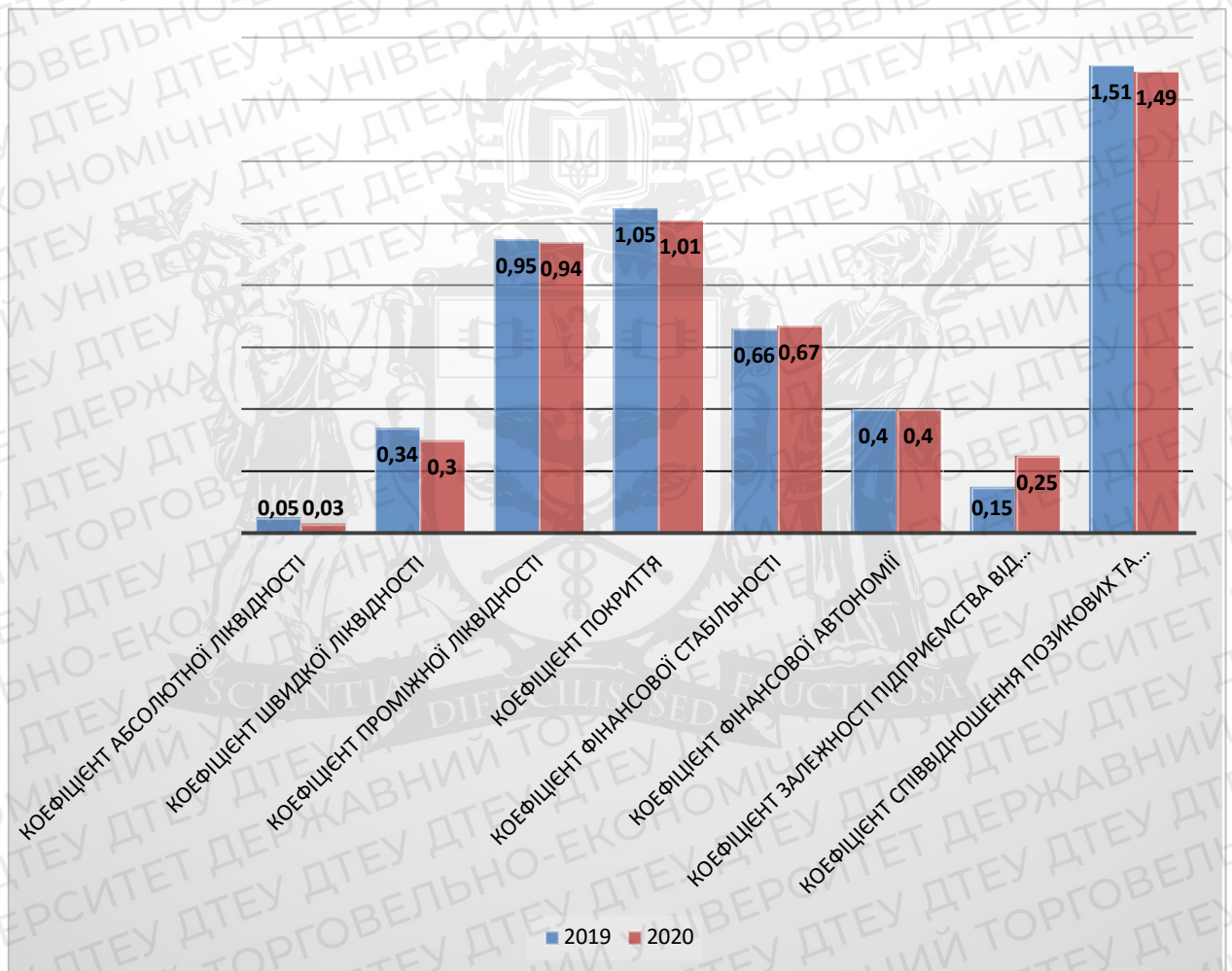

Рисунок 1.7. Показники ліквідності та платоспроможності ТОВ «Епіцентр-К» у 2019-2020 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [2]

Наведені на рис. 1.7 обчислені коефіцієнти свідчать про незначене зменшення багатьох показників. Коефіцієнт фінансової автономії показав стабільність, а коефіцієнт фінансової стабільності та коефіцієнт залежності підприємства від довгострокових зобов'язань зросли. Проаналізуємо фінансову стійкість підприємства, обчислення яких зведено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Фінансова стійкість ТОВ «Епіцентр-К» у 2014-2019 рр.

Показники	Роки						Абсолютне відхилення	
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2014	2019/2018
Коефіцієнт мобільності власного капіталу	0,59	0,62	0,60	0,62	0,61	0,57	-0,02	-0,04
Індекс постійного активу	1,56	1,08	0,96	0,89	0,95	1,02	-0,55	0,06
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у валюті балансу	0,41	0,38	0,40	0,38	0,39	0,43	0,02	0,04
Коефіцієнт забезпечення запасів власними коштами	-0,09	0,03	0,06	0,18	0,1	0,13	0,22	0,02
Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	11,73	31,68	17,40	5,59	8,83	7,67	19,40	-1,16
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,35	0,55	0,7	0,77	0,71	0,74	0,39	0,03
Коефіцієнт фінансового лівереджу	2,85	1,82	1,43	1,31	1,41	1,36	-1,49	-0,06
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,36	0,40	0,42	0,46	0,44	0,48	0,12	0,04
Коефіцієнт довгострокового залучення коштів	0,10	0,04	0,01	0,03	0,03	0,06	-0,05	0,03
Коефіцієнт короткострокової заборгованості	0,86	0,93	0,98	0,95	0,95	0,90	0,04	-0,05

Джерело: розроблено автором за даними [2]

За результатами проведеного аналізу фінансово-економічного стану підприємства слід зробити низку висновків. Показники ліквідності ТОВ «Епіцентр К» знаходяться нижче нормативної межі, що може свідчити про можливість втрати платоспроможності у найближчому майбутньому. Показники фінансової стійкості вказують на те, що підприємство має певну залежність від зовнішніх запозичень. Слід звернути увагу, що рентабельність активів (7,79 %) у 2020 р. перевищила інфляцію (5 %), що свідчить про реальне зростання вартості наявних у підприємства активів.

Для визначення привабливості підприємства як об'єкта інвестування проведемо співставлення рентабельності власного капіталу підприємства та рентабельності альтернативних напрямків інвестування капіталу власниками.

Для спрощення розрахунків використовуються дані НБУ про середню доходність депозитів у 2020 році. Таким чином, перевищення рентабельності

власного капіталу підприємства (19,49%) над доходністю альтернативних інвестиційних інструментів (6,1%) свідчить про зростання рівня добробуту власників підприємства, причому це зростання відбувається швидше, ніж на фінансовому ринку загалом.

Показник рентабельності продаж підприємства, незважаючи на незначне зменшення (з 10,69 у 2019 р. до 10,09 у 2020 р.), демонструє високе значення, але необхідно шукати шляхи збільшення обсягів реалізації товарів і послуг і, відповідно, максимізації фінансового прибутку.

У підсумку аналізування показників, які характеризують зазначені аспекти, здебільшого є всі підстави до висновку про позитивний вплив макроекономічних чинників та їх тенденцій на покращення передумов зміцнення потенціалу фінансово-економічної стійкості роздрібних торговельних мереж будівельно-господарських матеріалів.

1.2. Організація експортних операцій агроподо­вольчої продукції ТОВ «Епіцентр»

За останніми рейтингами, «Епіцентр Агро» входить в топ-7 найбільших агрохолдингів України. Компанія обробляє 160 тис. га землі на Вінниччині, Хмельниччині, Тернопільщині, Черкащині, Житомирщині та Київщині. В її складі знаходяться тваринницькі комплекси, насінневі заводи та елеватори загальною потужністю 1,5 млн т [4].

Крім того, «Епіцентр Агро» є консолідуючим центром для всіх виробничих активів аграрного напрямку групи компаній «Епіцентр К», який є провідним ритейлером будівельних матеріалів в Україні..

«Епіцентр К» є групою компаній, яка об'єднує мережу будівельно-господарських гіпермаркетів і має сільськогосподарський напрям.

Земельний банк — 160 тис. га.

Регіони діяльності: Черкаська, Хмельницька, Київська, Тернопільська і Вінницька області.

Згідно з аналітичною системою YouControl, засновники компанії — Олександр Герєга (81,18%), Галина Герєга (18,76%), Тетяна Суржик (0,06%) [1].

Компанія перейшла до холдингової моделі, виділяючи виробничі структури і корпоративний центр, і створює окрему структуровану компанію під назвою "Епіцентр Агро", відокремлену від основного бізнесу "Епіцентр К".

У складі «Епіцентр Агро» наявні виробничі структури-кластери, зокрема Вінницький, Центральний, Західний і кластер «Кряж».

Основні культури: озимі пшениця і ріпак, соняшник, кукурудза.

У 2017/18 МР компанія зби­рала 760 тис. тонн зернових і олійних культур. З цієї суми більше як 501 тис. тонн припадає на кукурудзу з врожайністю 12,16 т/га, 138,8 тис. тонн на озиму пшеницю з врожайністю 6,04 т/га і 123,4 тис. тонн соняшник з врожайністю 3,47 т/га.

У компанії «Епіцентр Агро» є сім елеваторів, які можуть одночасно зберігати до 298 тис. тонн продукції. У 2019 р. були збільшені обсяги одноразового зберігання ряду об'єктів, що відображено в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Модернізація елеваторів агрохолдингом «ЕпіцентрАгро»

Елеватор	Збільшення обсягу зберігання	Заходи модернізації
Немировський	28 тис. т	встановлені дві нові сушки на 4 тис. т/добу, організовані напівмаршрутні відвантаження
Гниванський	60 тис. т	встановлені дві сушки продуктивністю 4 тис. т/добу;
Вінницький	225 тис. т	встановлені дві сушки продуктивністю 4 тис. т/добу
«Переробник»	105 тис. т	встановлені сушки продуктивністю 4 тис. т/добу
Закупнянське ХПП	60 тис.т.	-

Джерело: розроблено автором за даними [5]

Задля збільшення експортних можливостей агрохолдинг у 2017 р. купив 10 агропідприємств міжнародного трейдера Glencore і «Оболонь Агро», що дало можливість збільшення земельного банку за рахунок придбання цих підприємств.

Також агрохолдинг значно оновив основні фонди. «ОТП Лізинг» поставив групі 79 одиниць сільськогосподарської техніки брендів Case і Manitou. «Епіцентр Агро» придбав «Робимакс-Агро» в Хмельницькій області.

У серпні 2019 року Raiffeisen Bank International AG, австрійський банк, надав фінансування для розширення автопарку аграрного напрямку компанії «Епіцентр Агро». В рамках довгострокової співпраці, банк відкрив п'ятирічну кредитну лінію для збільшення автопарку аграрного напрямку української компанії. Загальна сума угоди становить близько €4 млн. Перші 20 одиниць зерновозів Schmitz, в рамках цієї угоди, були розмитнені в серпні 2019 року.

У вересні 2019 р. у Західному кластері Епіцентр Агро в Хмельницькій області запрацював насінний завод, завдяки встановленню сучасного устаткування від провідного європейського виробника — насіннева лінія Cimbria (Данія). Її потужність дозволяє допрацьовувати з дотриманням прогресивної технології калібрування, протравлення і фасування 80-100 т насіння в добу.

В осені 2020 р. «Епіцентр К» купив агропідприємство «Хмельницьк-Агро» з 40 тис. га, яке входить в «Сварог Вест Груп», а також завершив будівництво нового маршрутного елеватора на «Закупнянському ХПП», який знаходиться у Чемеровецькому районі Хмельницької обл [5].

«Епіцентр К» залучив \$50 млн кредитних коштів від АТ «Ощадбанк» задля будівництва елеваторних комплексів для зберігання зернових та олійних культур та розвитку допоміжної інфраструктури, а також на будівництво і відкриття торговельних центрів [6].

У 2020 році компанія «Епіцентр Агро» збудувала у Вапнярці лінійний елеватор на 200 тис. т одночасного зберігання з енергоефективним обладнанням. За останній час компанія відкрила низку об'єктів, наростивши потужності одночасного зберігання до 1,5 млн т. Будівництво здійснювали у два етапи:

1-й — будівництво і монтаж усього технологічного обладнання й силосів на 120 тис. т,

2-й — збільшили обсяги одночасного зберігання ще на 80 тис. т.

На першому етапі основним постачальником обладнання була німецька компанія PETKUS, на другому — обрали обладнання польського виробника FEERUM. Також на цьому об'єкті випробували сушарки відомого французького виробника LAW. Це дозволило створити сучасне підприємство по зберіганню продукції. Обладнання було знайдено на виставці Agritechnica, а також проведено переговори з українськими компаніями. Було вирішено надати перевагу зарубіжним виробникам, оскільки у них виробництво більш автоматизоване, в той час як в Україні все ще широко застосовується ручна

праця. Для першої черги було замовлено транспортне обладнання та силоси від компанії PETHUS. Сушарки від французького виробника LAW були експериментально випробовані, оскільки в «Епіцентр Агро» не було попереднього досвіду з ними. Проте вони виявилися найбільш економними у споживанні газу, тому їх замовляють і на інші елеватори групи «Епіцентр Агро». Постачання та шеф-монтаж силосів, транспортного обладнання, сепараторів і сушарок виконувала компанія Convex International. Монтаж та пусканалагоджувальні роботи були виконані вчасно, незважаючи на великий обсяг робіт та обмежений час.

Першу чергу будівництва на обсяг 120 тис. тонн було завершено вчасно, перед початком збирання ранніх зернових культур. Загальний час будівництва становив один рік, включаючи етапи проектування та отримання необхідних дозволів. Великі інвестиції були вкладені у газопостачання, оскільки з'єднання з газовою магістраллю було можливим лише на відстані 10 км від об'єкта, і прокладання газопроводу було здійснено за власні кошти.

Другий інфраструктурний проєкт включав будівництво 2 кілометрів залізничних колій, що дозволило елеватору формувати маршрути і швидко доставляти зерно до порту. Це зменшило очікування вагонів на відправлення, оскільки маршрути могли доїжджати до моря протягом доби. Будівництво другої черги розпочалося безпосередньо після завершення першої. Таке планування дало можливість швидко ввести в експлуатацію приймальні потужності. Потім було достатньо часу для будівництва додаткових силосів, які були зведені й введені в експлуатацію до початку жнив 2020 року. Першого року повноцінної роботи планується зробити один оборот елеватора. Далі передбачається поступове збільшення обсягів перевалювання, щоб прискорити повернення значних інвестицій. З урахуванням сучасних цін на елеваторні послуги та енергоносії, для повернення вкладених коштів у будівництво та обладнання потрібно здійснити щонайменше 13-14 оборотів [7, с. 75].

Елеватор розрахований на загальну місткість близько 103 тис. м³ зерна і підіймально-транспортне обладнання продуктивністю 200 т/год. Елеватор розраховано не лише на кукурудзу та соняшник. Тут є можливість працювати з усіма масовими культурами: пшеницею, ячменем, ріпаком, соєю. Виняток становлять тільки нішеві культури, бо не передбачено маленьких силосів.

У складі елеваторного комплексу присутні три ваги, з яких третя призначена для зважування порожніх автомобілів. При вході автоматичні пробовідбірники InterSystems, виробництва США, негайно відбирають зразки продукції. Ці зразки потрапляють до сертифікованої лабораторії, оснащеної необхідним обладнанням для визначення якісних і кількісних показників різних видів культур. Після проходження вхідного контролю зерно направляється на вивантаження. У елеваторному комплексі працюють три лінії приймання, які мають автоматичні розвантажувачі з заднім і боковим вивантаженням. Продуктивність приймання становить 200 тонн на годину, а протягом доби елеватор може приймати й сушити до 4500 тонн кукурудзи. Наразі завершується впровадження системи автоматизації руху зерна по території елеватора, щоб уникнути затримок, пов'язаних з людським фактором, та зменшити навантаження на персонал. Автотранспорт проводитиме на елеваторі не більше 7 хвилин.

Ураховуючи великі обсяги перевалки, на елеваторі встановлено 4 барабанних сепаратори Marot: 2 машини Marot A4010 для первинного очищення та 2 машини Marot EAC 2004 для вторинного. Всі 4 машини можуть бути задіяні під час приймання для досягнення максимальної продуктивності. Всі сепаратори мають аспіраційні колонки, що дозволяють уникнути пилових викидів під час очищення.

Із завальної ями зерно перевантажують у шість хоперів тимчасового зберігання об'ємом по 690 тонн. Ці місткості були поставлені компанією PETKUS під час будівництва першої черги. Для тривалого зберігання використовують 20 силосів об'ємом по 10 тисяч тонн, з яких 12 силосів виробництва PETKUS і 8 силосів виробництва FEERUM. Силоси PETKUS

оснащено чотирма аераційними вентиляторами й отворами для повітря на даху. Кабельна термометрія складається з 17 підвісок у кожному силосі, на кожній з яких встановлено від 6 до 8 сенсорів. Силоси від польського виробника FEERUM оснащено двома аераційними вентиляторами і одним витяжним. Установлена кабельна термометрія для контролю стану зерна. Силоси обох виробників мають зачисні шнеки з продуктивністю 80 т/год. Відвантаження в залізничні вагони здійснюється з двох точок, кожна з них має проміжні 5-секційні бункери ємністю по 100 т. Загальна продуктивність відвантаження становить 54 вагони на добу. Обидві залізничні колії, що використовуються для відвантаження, обладнані лебідками [7, с. 77].

Головним фактором у розвитку агрохолдингу «Епіцентр Агро» є наявність власної сировинної бази. У 2021 році агрохолдінг посіяв ярі сільгоспкультури на 133,5 тис га, це 82% земельного банку агрохолдингу. Найбільшу площі займають кукурудза та соняшник – 76,2 тис га та 54 тис га. При зростанні температури повітря і ґрунту перейшли на високоолеїнові гібриди соняшнику та гібриди кукурудзи з FAO 370-350 [4].

Отже підприємство має всі можливості задля експортних операцій власної продукції: вирощування, зберігання, транспортування.

Важливу роль у виборі експортної продукції відіграє її дохідність, яка забезпечить не тільки покриття всіх витрат підприємства, а й можливість розвиватися підприємству на перспективу.

Дохідність агропромислової продукції, відповідно спеціалізації агрохолдингу «Епіцентр Агро» відображена в табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Дохідність агропромислової продукції за 2020 рік

Сільсько-господарська продукція	Виробництво, тис. т	Експорт, тис. т	Внутрішній попит, тис. т	Дохід від експорту, млн дол. США	Дохідність продукції
Кукурудза	30290,3	27915,9	2374,4	4877,1	174,7
Пшениця	24877,4	18059,8	6817,6	3595,5	199,1

Продовження табл.1.5

Соняшник	13110,4	187,9	12922,5	65,2	346,8
Ячмінь	7636,3	5045,8	2590,5	877,7	173,9
Макуха	6855,8	6106,0	749,8	1403,8	229,9
Соняшникова олія	6814,6	6860,4	-45,8	5319,3	775,4

Джерело: розроблено автором на основі даних [8]

За даними табл. 1.5, найвищий рівень доходності по агропромисловій продукції за соняшниковою олією, оскільки підприємства вирощує соняшник, але не має виробничих потужностей щодо його переробки у соняшкову олію та макуху. Хоча з більш високим рівнем переробки продукції підприємство отримує більшу додану вартість, то переробку соняшника та експорт соняшкової олії можливо розглядати на перспективу. На другому місці за рівнем доходності соняшник, який підприємство вирощує та має можливості щодо зберігання, але щодо його експорту треба вивчити структуру попиту. На третьому місці за доходністю пшениця, а на четвертому кукурудза, але дохід від експорту кукурудзи вищий, оскільки вище попит, то є сенс розглядати її експорт. Експорт кукурудзи в структурі українського агропромислового експорту посідає другу позицію після пшениці. Класифікаційне рішення кукурудзи гібридної наведено в табл. 1.6. Кукурудза гібридна відноситься до продукції рослинного походження розділу II (06-14) УКТ ЗЕД.

Таблиця 1.6

Класифікаційні ознаки по товарній позиції 1005

Код товару	Опис	Критерій
Група 10	Зернові культури	Групова ознака
1005	Кукурудза:	Вид товару
- 1005 10	насіннєва:	Конкретизація виду продукції
-- [1005 10 1]	гібриди:	Деталізація для виробника за ступенем обробки
--- 1005 10 13 00	гібриди потрійні	Конкретизація використання у подальшому виробничому процесі
--- 1005 10 15 00	гібриди прості	
--- 1005 10 18 00	інші	
-- 1005 10 90 00	інша	Деталізація для виробника за ступенем обробки
- 1005 90 00 00	інша	

Джерело: складено автором на основі даних [9]

За даними Market Access Map за товарною субпозицією 1005 90 «Кукурудза» ставки імпортного мита в країнах ЄС складають 0%.

Якщо експорт збільшиться до 1,5 млн т на місяць, Україна зможе лише на 1 липня 2023 р. вивезти врожай-2021. «Епіцентр Агро» має 160 тис. га землі. Якщо брати середню врожайність 7-8 т/га, отримаємо 1,5 млн т зерна нового врожаю і вивезти його неможливо. Агрохолдинг не може експортувати великі обсяги, доки не буде розблоковано порти. "Епіцентр Агро" експортує зерно до Румунії через Польщу, опрацьовує логістику на Угорщину, але це не забезпечує вивезення необхідних обсягів і коштує дорожче. Європейська дорога із центру України коштує приблизно половину вартості товару. При перевезенні на автомобілі до Румунії одне коло часу обходиться в 10-11 днів [11].

Обсяги експорту Кукурудзи гібридної відображені в табл. 1.7.

Таблиця 1.7

Геопросторова структура експорту агрохолдингу ЕпіцентрАгро

Країни	2017	2018	2019	2020	2021
Іспанія	13459,04	19601,36	26132,04	18373,84	23310,68
Італія	10604,96	11464,4	9588,6	4625,4	8196,88
Португалія	4408,96	4305,92	582,04	5153,6	5995,04
Бельгія	3286,04	4162,76	5221,72	3631,68	5312,92
Німеччина	1355,8	5666,28	9227,92	2254,16	1648,96
Кіпр	665,88	408,68	361,72	295,6	290,2
Угорщина	43,48	236,08	131,2	157,64	187,08
Польща	862,4	787,12	812,56	11,56	65,6

Джерело: розроблено автором на основі даних [12]

За даними табл. 1.7 трьома основним імпортерами агрохолдингу в країнах Європи є Іспанія, Італія та Португалія.

Іншою проблемою є експортна ціна, в портах Одеси у 2022 році наприклад, ціна на кукурудзу складала. \$280-290/т. Але ціна складається також з витрат на сушіння кукурудзи. Ціна на природній газ мала суттєвий вплив на зростання тарифу на сушіння кукурудзи. В 2021 році ціни на сушку

доводилося тричі піднімати упродовж сезону — спочатку до 90 грн., потім до 120 і 180 грн. за т. Цьогорічні ціни теж довелося підняти. В середньому знизити вологість кукурудзи на 1% буде коштувати фермеру 200 грн/тонна. Щоб знизити на 5%, це відповідно 1000 грн/т додаткових витрат. У розрахунку на 1 га при середній врожайності кукурудзи в 7 т/га - це вже 7 000 грн. на 1 га [13].

Подорожчання вартості газу, сушки і логістики, разом із помилками у виборі гібридів кукурудзи, призводять до зменшення площі під кукурудзою або повної відмови від її вирощування багатьма агровиробниками в Україні у 2023 році. Проте, майбутнє кукурудзи в країні полягає у вирощуванні гібридів зі значенням ФАО 150-200, які мають збиральну вологість 16-18%. Наприклад, гібрид Нур (ФАО160) відповідає цим критеріям. Таким чином, це дозволить уникнути проблем з високою вологістю кукурудзи, збитковістю культури та дискусіями щодо зимового збору врожаю. Багато продавців насіння, через зміни клімату та зсув кліматичних зон, рекомендують вирощувати гібриди кукурудзи з вищим значенням ФАО, ніж рекомендовано для конкретної зони, враховуючи суму ефективних температур. Проте, при поточних тарифах на сушку, такий підхід може бути малоефективним. Вибір ФАО в залежності від кліматичних зон, які зображені в додатку Б.

Проведення повноцінної посівної в Україні залишається важливим і для світових ринків. Адже Україна посідає вагоме місце в світі з експорту: 10% світового експорту пшениці, 15% - кукурудзи, 50-55% - соняшникової олії.

«Епіцентр Агро» з метою забезпечення можливостей експорту переорієнтувався на перевалку через країни, такі як Польща, Румунія, Угорщина, Молдова та Словаччина. Однак, варто зазначити, що цей маршрут не є повноцінною альтернативою морським портам. Морські порти можуть забезпечити перевалку до 200-250 тис. тонн на добу, тоді як через вищезазначені країни можна досягти лише добової перевалки до 20 тис. тонн.

Однак із часом українські аграрії зможуть збільшити можливості вивозу за умови безпеки на залізниці [14].

В цілому, слід підкреслити, що агрохолдинг має хороший потенціал задля проведення експортних операцій, оскільки має земельні ділянки, сучасне обладнання, інфраструктуру для зберігання та сушіння зерна, транспортну інфраструктуру. Але під час війни, блокування портів, призвело до звуження логістичних можливостей й пошуку відповідних альтернативних маршрутів постачання зернових культур на ринки країн Європи.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РИНКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ

2.1. Геоеконімічна структура європейського ринку агропродовольчої продукції

Започаткована в 1962 році спільна сільськогосподарська політика ЄС (CAP) спрямована на підтримку фермерів і сільської економіки, допомогу в боротьбі зі зміною клімату та сприяння сталому управлінню природними ресурсами, а також збереження сільських територій і ландшафтів. CAP є основною нормативною базою для первинного сектору. Щоб підкреслити важливість CAP, необхідно ще раз сказати, що вона становила близько 35% загального бюджету ЄС у 2020 році. CAP наразі перебуває на стадії реформування, і нова розпочнеться у 2023 році. Оновлена CAP має на меті сприяти стійкому та конкурентоспроможному сільськогосподарському сектору, який може підтримувати засоби до існування фермерів і забезпечувати здорове та стійке харчування для суспільства, а також жваві сільські райони.

CAP підтримується двома фондами, взятими з довгострокового бюджету ЄС – Європейським фондом гарантій сільського господарства та Європейським сільськогосподарським фондом розвитку сільської місцевості – і становить 386,6 млрд. євро. Європейський фонд гарантій сільського господарства (EAGF) в основному фінансує підтримку доходів фермерів і заходи ринкового втручання. Ринкові заходи спрямовані на стабілізацію ринків сільськогосподарської продукції та запобігання ескалації ринкових криз, підвищення попиту та допомогу сільськогосподарським секторам ЄС у кращій адаптації до ринкових змін. Сюди входять інтервенційні закупівлі, допомога в приватному зберіганні, підтримка в окремих галузях, виняткові заходи з порушенням ринку, а також схема шкільних фруктів, овочів і молока в ЄС [15, с. 6].

Європейський сільськогосподарський фонд розвитку сільської місцевості (EAFRD) є одним із п'яти фондів, що входять до складу Європейських структурних інвестиційних фондів (ESIF), які спрямовані на згуртованість.

EAFRD фінансує внесок ЄС у програми розвитку сільських районів (RDP). У той час як Європейська Комісія затверджує та контролює RDP, рішення щодо відбору проектів та надання виплат приймаються національними та регіональними органами управління. Пріоритети та напрямки RDP включають можливості підтримки проектів, зосереджених на співробітництві в сільській місцевості, диверсифікації, розвитку МСП, кращій інтеграції МСП у ланцюг постачання агропродовольчої продукції тощо. ЄСФРР також може надавати інвестиційну підтримку для сільських підприємств і проектів за допомогою фінансових інструментів, таких як позики, гарантії або акціонерний капітал [15, с. 6].

Як бачимо, в ЄС створені потужні інститути підтримки сільхозвиробників, тому часто підприємства, які експортують свою продукцію до країн ЄС вимушені демпінгувати, переглядаючи свої витрати.

Серед можливостей «Епіцентр-Агро» щодо експорту агропродукції, то підприємство має промислові та складські потужності щодо зернових культур, а саме кукурудзи.

За статистичними даними ОЕСД, які містять інформацію з 1990 року, нами обрані хронологічні рамки протягом 10 років з 2012-2013 років, що дозволяє відстежити тенденції врожайності сільськогосподарських культур та коливання попиту.

Динаміка виробництва кукурудзи за 10 років відображена на рис. 2.1.

Відповідно даних рис. 2.1 виробництв кукурудзи має нестійке виробництво, яке обумовлено природними умовами та врожайністю культури. Найбільший приріст виробництва спостерігався у 2013 році – на 23,4% та у 2016 році – на 9,7%.

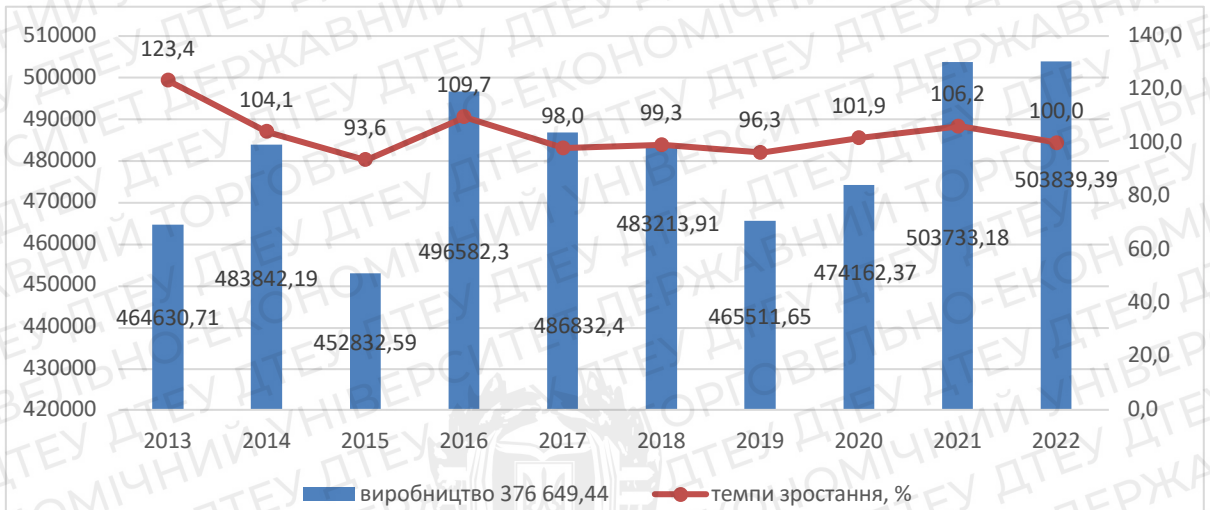

Рисунок 2.1. Виробництво кукурудзи в ЄС
Джерело: розроблено автором на основі даних [16]

Фахівці FAO відзначають незважаючи на те, що загальне виробництво кукурудзи з таких джерел, як США, Бразилія, Аргентина та Україна, залишається стабільним, ринок кукурудзи стає все більш нестабільним, оскільки збої через геополітичні конфлікти, суворі погодні умови та транспортні та логістичні проблеми впливають на щоденну ціну та загальний ринок [17].

За даними ОЕСД, частка країн ЄС у світовій торгівлі кукурудзою займала 11,2% у 2021 році.

Зовнішньоторговельний баланс ЄС по торгівлі кукурудзою у кількісному вимірі зображено на рис. 2.2.

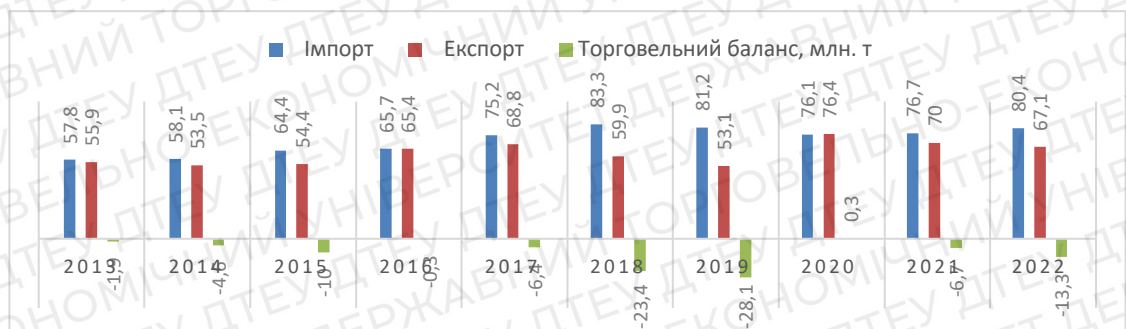

Рисунок 2.2. Зовнішньоторговельний баланс ЄС торгівлі кукурудзою за 2013-2022 роки, млн. т

Джерело: розроблено автором на основі даних [16]

За даними рис. 2.2, сальдо зовнішньоторговельного балансу є постійно від'ємним, окрім 2020 року. Найбільший дефіцит кукурудзи спостерігався у 2019 році, коли сальдо досягло відмітки -28,1 млн. т.

Зовнішньоторговельний баланс у вартісному вимірі зображено на рис. 2.3.

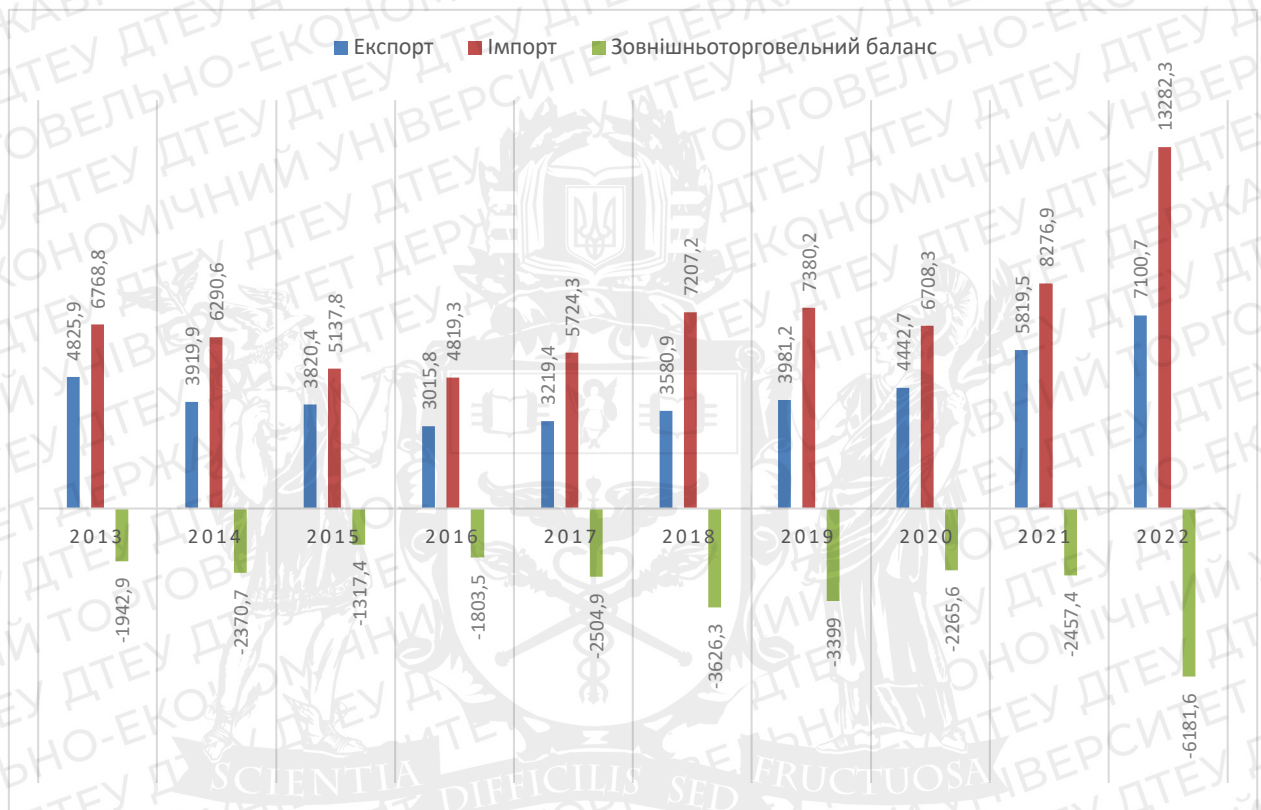

Рисунок 2.3. Зовнішньоторговельний баланс ЄС торгівлі кукурудзою за 2013-2022 роки, млн. дол. США

Джерело: розроблено автором на основі даних [16]

За рис. 2.3 зовнішньоторговельний баланс у вартісному вимірі стабільно мав від'ємне сальдо, досягнувши найбільшого значення у 2022 році, коли експорт був майже в 2 рази менший за імпорту. Це свідчить про значне зростання цін на кукурудзу із-за зростання цін на добрива та логістичні витрати.

Географічна структура імпорту кукурудзи країнами ЄС відображена в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

**Географічна структура імпорту кукурудзи країнами ЄС
за 2013-2022 рр., тис. дол. США**

Країни	2013	2015	2016	2017	2019	2020	2021	2022
Світ	33339945	30157211	29224509	30035642	37156499	37998205	54884039	н/д
ЄС 27	6768765	5137718	4819301	5724297	7380179	6708307	8276977	13282268
Іспанія	1559252	1327320	1095394	1375424	1857070	1545893	2101191	3516137
Нідерланди	1353740	986684	869943	1028832	1295745	1229509	1473679	1710770
Італія	1136672	693046	842440	990465	1167330	1116907	1324443	2170195
Німеччина	601671	465096	444447	476994	899066	730618	718948	998569
Бельгія	427896	283349	324155	355226	403013	403086	514245	606674
Португалія	467363	334181	347508	389964	390921	357372	487879	727463
Ірландія	222896	174438	182250	210592	303898	267252	325474	522760
Австрія	255843	168130	161166	181629	196210	165366	250846	359778
Румунія	61946	267453	102574	81539	109596	236785	223951	365400
Греція	112750	85756	100469	132139	141007	128182	178488	197266
Франція	138399	65507	93025	144203	142545	131981	138216	202331
Угорщина	28576	11881	8588	14205	28546	18958	104614	447913
Кіпр	46509	45346	41268	46563	59945	60816	76202	118059
Словенія	47654	23087	22245	34941	25921	34670	54250	217296
Польща	69554	60558	50359	60206	67224	72157	47953	507190
Данія	80436	35124	37326	40952	93041	39052	41180	83294
Чехія	29734	30052	20049	28347	42675	28970	40844	48135
Словацьчина	27710	19806	18858	9897	15491	15183	37606	209671
Литва	35854	14099	8686	14826	63401	55501	34072	74687
Латвія	7425	5765	12700	13014	16685	17066	22047	55833
Болгарія	11646	9794	6967	62276	4580	4931	20884	26701
Швеція	7468	8574	8746	10374	26475	13147	15281	24937
Мальта	19937	8744	10206	8887	9121	9587	15235	18247
Хорватія	4599	8815	3666	4252	6533	11550	10424	31937
Фінляндія	908	877	720	1632	5723	5031	9052	25069
Естонія	8823	3024	3616	4298	5016	5468	6726	12381
Люксембург	3504	1212	1930	2620	3401	3269	3247	3575

Джерело: розроблено автором за даними [12]

Відповідно даних табл. 2.1 ТОП-3 позиції країн-імпортерів кукурудзи стабільно займають Іспанія, Нідерланди та Італія, що обумовлено потребами тваринництва. В цілому за 10 років імпорт в країни ЄС збільшився в 2 рази.

Географічна структура експорту кукурудзи країнами ЄС відображена в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Географічна структура експорту кукурудзи країнами ЄС за 2013-2022 рр., тис. дол. США

Країни	2013	2015	2016	2017	2019	2020	2021	2022
ЄС 27	4825892	3820446	3015774	3219405	3981154	4442693	5819518	7100721
Румунія	741401	900466	599197	658930	1192146	1069796	1770453	1743110
Франція	1834865	1267703	993099	819162	731306	912327	1115876	1529585
Угорщина	570299	704156	433110	582127	530539	678200	721740	593811
Польща	253794	125027	145251	193659	216721	284971	560678	1163295
Болгарія	483575	208390	241846	179947	460702	498268	465581	329680
Хорватія	27786	89803	78249	80481	148288	209959	237026	293751
Німеччина	263280	83028	83778	92423	70718	83756	200171	182338
Австрія	117790	41307	65777	77584	69044	94526	120779	142700
Словаччина	92461	73809	52527	79778	72068	105035	119934	331102
Нідерланди	141681	135563	107473	171598	234857	191333	108816	138683
Чехія	92623	43819	39194	57595	28198	49830	96655	117361
Словенія	24455	20159	20890	29094	42624	53173	76810	224548
Бельгія	88768	35593	68093	60225	38046	33690	61819	42811
Іспанія	30371	20572	35187	58998	26189	46424	47470	64868
Ірландія	2306	1517	1009	2314	14312	22861	37009	34077
Литва	7296	9598	4901	20330	45602	45293	24985	48556
Португалія	6805	7602	8045	15006	30402	28983	21998	67807
Італія	12003	31849	16506	20768	10013	9441	12606	13453
Латвія	2374	2385	13694	10534	8421	7469	9679	29330
Греція	14765	5881	2493	2945	1370	2636	3173	5742
Люксембург	261	1310	781	1617	2410	3590	3150	2356
Данія	15416	10556	4240	3542	6285	10538	1609	863

Джерело: розроблено автором за даними [12]

За даними табл. 2.2 до ТОМ-5 країн-експортерів кукурудзи входять Румунія, Франція, Польща, Угорщина та Болгарія. Але слід відзначити, що Франція мала не стійке зростання експорту, а у 2019 році перші позиції в експорті зайняла Румунія, збільшивши обсяги майже в 2,5 рази. Ми бачимо, що з 5 країн лідерів експорту 3 країни межують з Україною.

Слід зазначити, що з січня 2023 року стали відбуватися страйки в цих країнах проти надання пільг Єврокомісією для України.

Польські фермери з групи AgroUnia поновили протести, серед іншого, вони виступають проти експорту українського зерна до Польщі, заявляючи, що це обвалює ціни на їхню продукцію, оскільки 80% зерна розвантажується в Польщі [18].

Згідно з інформацією, наданою Європейською правдою, румунські фермери провели протести 7 квітня 2023 року в декількох повітах країни, а також у столиці, виражаючи своє незадоволення рішенням, прийнятим Європейською комісією для вирішення проблем і дисбалансів, з якими стикається румунський сільськогосподарський сектор, внаслідок значної кількості сільськогосподарської продукції з України.

У минулому місяці Європейська комісія надала пакет допомоги у розмірі 56,3 млн євро болгарським, польським і румунським фермерам, з яких 10 млн євро було виділено Румунії. Однак ця сума є дуже незначною порівняно зі збитками в розмірі 200 млн євро, які оцінили румунські фермери.

Під тиском цих країн президент Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн та президент Європейської ради Шарль Мішель погодилися збільшити суми та надати другий пакет компенсацій. Минулого четверга Європейська комісія пояснила, що цей другий пакет також буде спрямований на інші культури, які не були підтримані у першому пакеті, такі як цукровий сектор або сектор меду. Румунія отримала компенсацію на кукурудзу, оскільки саме цей сектор був найбільше постраждалим від українського імпорту. [19].

Таким чином, необхідно визначати нові країни щодо експорту кукурудзи з України до країн ЄС й як показало дослідження резервів достатньо багато.

2.2. Дослідження особливостей та тенденцій європейського ринку агропродовольчої продукції

Більша частина загальної площі сільськогосподарських угідь ЄС скоротилася від скорочення посівних площ. Площі зернових можуть скоротитися до 51,2 млн га у 2031 році (-2,8% порівняно з 2021 роком), при цьому тенденція до зниження пшениці та ячменю лише частково компенсована збільшенням посівних площ вівса та жита. Очікується, що загальна площа олійних культур в ЄС досягне 11,3 мільйона га у 2026 році, перш ніж впасти до 10,7 мільйона га 2031 р. (+1% порівняно з 2021 р.) через падіння попиту на олії. Постійне збільшення постійних пасовищ спостерігається в останнє десятиліття може закінчитися через скорочення виробництва молочних продуктів м'ясних стад і залишення маргінальних пасовищ у віддалених сільських районах. Очікується, що розпочнеться загальна площа пасовищ зменшується у 2023 році та досягає 50,2 млн га у 2031 році (-0,8% порівняно з 2021 роком). Кормова зона ЄС (наприклад, тимчасова пасовища, силосна кукурудза), ймовірно, залишатиметься стабільною на рівні 20,0 млн га за рахунок інтенсифікації виробництва в низинних районах і попит на сировину для виробництва біогазу [20, с. 16].

В Україні економічні наслідки війни, включно з низькими відпускними цінами, переконали багатьох фермерів від посіву пшениці. В результаті, окрім осередків сухості на південному сході, у 2023 р. прогнозують урожай пшениці значно нижчий за середній. Прогноз FAO по кукурудзі на 2022/23 маркетинговий рік було переглянутий в бік збільшення на 2,2 млн т. Більша частина перегляду в бік збільшення цього місяця відображає очікування збільшення запасів кукурудзи в основних країнах-експортерах кукурудзи в результаті нижчих експортних перспектив для Аргентини та Сполучених Штатів Америки та перегляду в бік збільшення оцінки виробництва в Україні.

Імпорт кукурудзи країнами ЄС з України зображено на рис. 2.4.

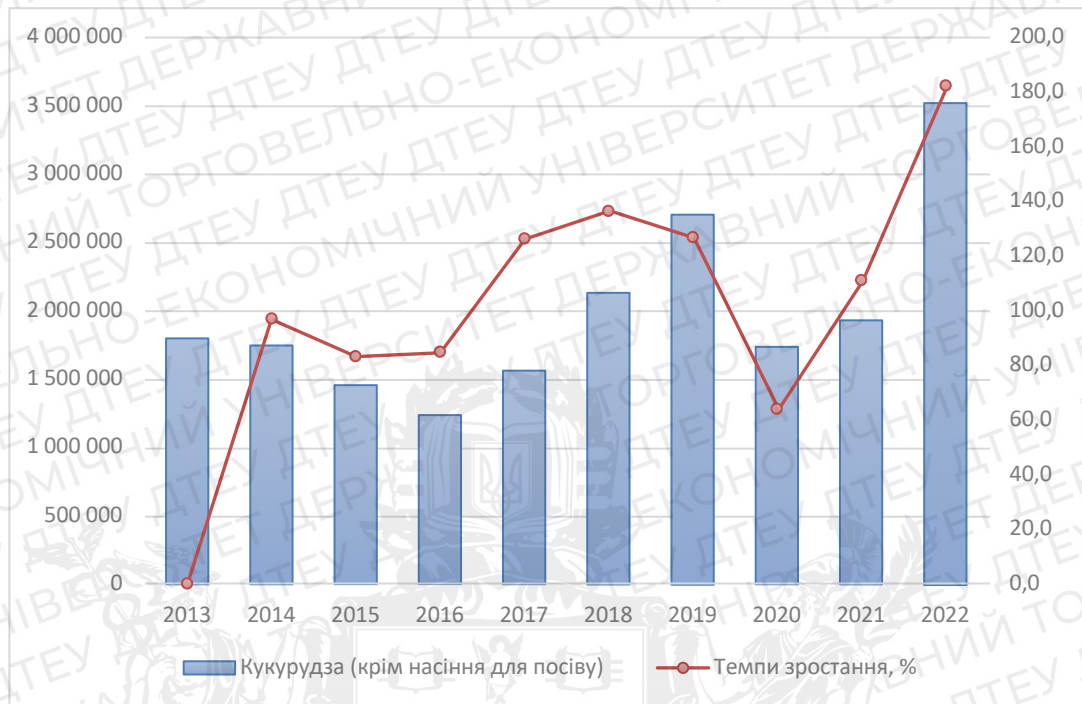

Рисунок 2.4. Імпорт кукурудзи в ЄС з України, тис. дол. США

Джерело: розроблено автором на основі даних [12]

За даними рис. 2.4, динаміка імпорту має стійкі коливання кожні 5 років, що обумовлено короткими циклами Жугляра. Значне зростання експорту кукурудзи до країн ЄС обумовлено, наданням пільг по зняттю митних обмежень для українського зерна, що викликало багато занепокоєнь з боку польських та румунських фермерів.

Тому ситуація вимагає більш ґрунтовного дослідження останніх тенденцій, які склалися на зерновому ринку.

Аналіз та оцінка ризиків, пов'язаних з війною в Україні, які були проведені ФАО, дозволили виявити наступне:

Торговий ризик

Нинішня війна в Україні викликає занепокоєння щодо того, чи буде зібрано врожай. Це вже призвело до закриття портів і операцій з дроблення олійних культур, що впливає на продукти, призначені для експортних ринків.

Ці ризики завдають шкоди експорту зерна та рослинної олії з країни.

Цінові ризики

Моделювання ФАО оцінює потенційні наслідки раптового та різкого скорочення виробництва зерна.

Потужність багатьох країн-експортерів до збільшити обсяг виробництва, а поставки можуть бути обмежені через високі витрати на виробництво та витрати. Отримана глобальна пропозиція розрив може підвищити міжнародні ціни на продукти харчування та корми на 8-22 відсотки вище вже завищених базові рівні.

- Якщо війна підтримуватиме високі ціни на сиру нафту та продовжуватиме обмежувати експорт двох країн після 2022/23 рр. сезону, на світових ринках зерна та насіння соняшнику, як і в інших країнах, залишиться значний дефіцит пропозиції країни-експортери збільшують обсяги виробництва у відповідь на вищі ціни на продукцію. Це утримає світові ціни значно вище базового рівня.

Виробничі ризики

- Перспективи виробництва озимих культур 2022/23 рр. сприятливі, але невизначені як в Україні. У західній частині України, де бойові дії вгамували діяльність на доступних ділянках і сіяли ярові культури, такі як кукурудза, ячмінь і соняшник, навіть незважаючи на те, що залишки війни заважали с.-г. діяльності. Збої в наданні основних державних послуг і локальна нестача ресурсів через ланцюг постачання вузькі місця також негативно вплинули на сільськогосподарські операції. Підраховано, що області, де основні на підконтрольній Україні території посіви ярих культур скоротилися приблизно на 20 відсотків.

- Збирання озимої пшениці в Україні, ймовірно, розпочнеться на початку липня. Через війну між 20 і 30 роками відсоток площ, де посіяно озимі культури, ймовірно, залишаться незібраними протягом сезону 2022/23 [21].

Будь-яка втрата експортних ринків можуть знизити доходи фермерів, негативно вплинувши на майбутні рішення щодо посіву.

Війна суттєво підірвала експорт українського зерна через відсутність доступу до чорноморських портів і обмежені засоби альтернативного транспорту, такі як залізничний, річковий або автомобільний транспорт, щоб компенсувати відсутність морського транспорту відправлення. Якщо припустити, що ці збої, пов'язані з війною, триватимуть, попередні прогнози ФАО на 2022/23 (липень/червень) показують, що експорт української пшениці може скоротитися на 50% або 9 млн т порівняно з уже обмеженим 2021/22 роком рівні до 10 млн т, тоді як експорт кукурудзи може зареєструвати 32% (7 млн т) щорічне зниження до 15 млн т. У випадку з пшеницею, якщо це підтвердиться, очікуване скорочення українських поставок у поєднанні з очікуванням збоїв у виробництві в альтернативних джерелах, таких як Австралія та Аргентина, можуть переважити більш очікувані поставки з ЄС, Канади та російської Федерації, в результаті чого глобальна торгівля пшеницею скоротилася з рівня 2021 року [20, с. 16].

Аналогічно для кукурудзи, дефіцит українських поставок разом з падінням експорту з Аргентини та США може більш ніж компенсувати очікуване збільшення поставок Бразилією.

Структура країн-лідерів з експорту кукурудзи за кодом 100509 відображена на рис. 2.5.

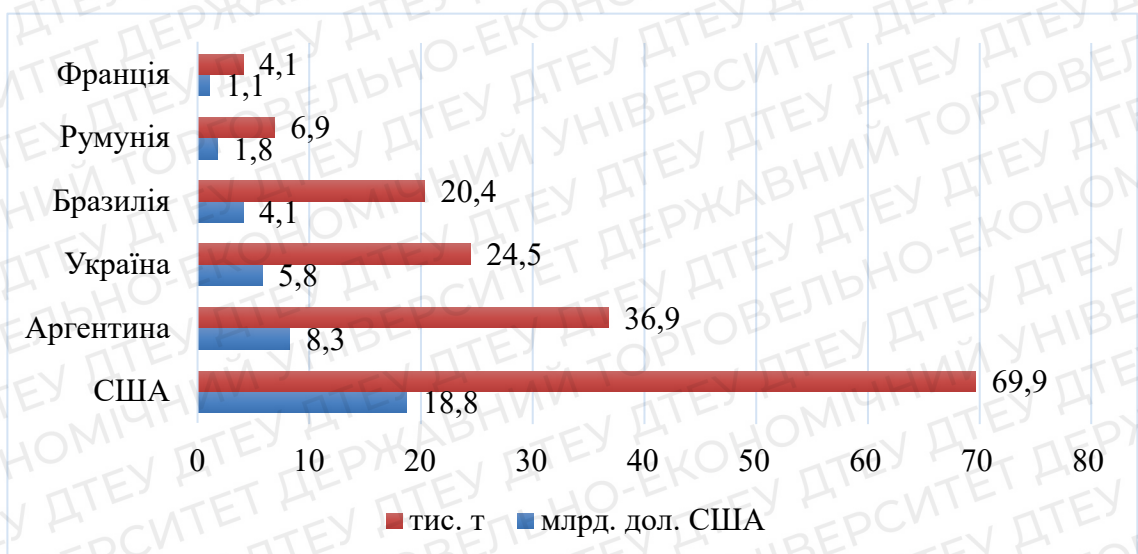

Рисунок 2.5. Країни-лідери з експорту кукурудзи за 2021 рік

Джерело: розроблено автором на основі даних [12]

Що стосується імпорту кукурудзи, закупівлі Китаєм та ЄС, основними напрямками експорту кукурудзи з України, є в обох роках у 2022/23 рр. спостерігалось зниження в річному обчисленні. Прогнозований спад у використанні, в основному для кормів, на тлі очікуваного зростання виробництва відстає від прогнозованого зниження закупівель ЄС. З іншого боку, очікуваний спад Китаю в імпорті як і раніше буде зареєстровано третій рік поспіль високі обсяги імпорту відносно історичних середніх значень. Китай третій рік поспіль займає перше місце в світі з імпорту кукурудзи.

У цьому контексті цін на вхідні ресурси здатність альтернативного походження збільшити виробництво та компенсувати експорт скорочення українських поставок може бути лише частковим і змінюватиметься залежно від величини ринкового шоку та відносної еластичності попиту та пропозиції. За сценарієм помірному шоку, це призведе до скорочення світових обсягів торгівлі пшеницею на 8 млн т, оскільки лише додаткові 2 млн т буде поставлено альтернативними експортерами. Для кукурудзи скорочення світової торгівлі становитиме до 7 млн т. За більш суворого сценарію обсяги світової торгівлі впадуть на 16 млн т пшениці та на 12 млн т кукурудзи [20, с. 17].

Порівняно з їх базовими значеннями, по 2026/27, ціни на пшеницю зростуть на 10% за помірним сценарієм і на 19% за сценарієм сильного шоку. Подібним чином прогнозована ціна на кукурудзу в моделюванні складатиме від 8,5 до 14% вище базової лінії в 2026/27.

У суміжних секторах ціни на худобу будуть на 3-6% вище базових рівнів у 2026/27 рр. помірному сценарію та від 5 до 10% за сценарієм сильного шоку.

Логістичні ризики

В Україні активні бойові дії завдали шкоди внутрішній транспортній інфраструктурі та морським портам, а також сховищам і інфраструктура обробки. Це також призвело до призупинення всіх комерційних судноплавних операцій порти. Це викликає серйозне занепокоєння,

враховуючи обмеженість альтернативних видів транспорту, таких як залізниця, річка або автомобільним транспортом, до морських портів і менших переробних потужностей для компенсації призупинених операцій сучасні установки для переробки олійних культур. Безпосереднім джерелом занепокоєння в логістиці є вплив війни на транспортну інфраструктуру. Це включає внутрішні країни інфраструктура (переважно залізниці), що забезпечує експорт продовольства до морських портів уздовж Чорного моря до Одеського та Миколаївського портів, головних портів України для сипучі сільськогосподарські товари. Україна призупинила всі комерційні судноплавства через свої порти.

Намагання збільшити український експорт сільськогосподарської продукції за рахунок альтернативних транспортних засобів, наприклад, залізницею через сусідні країни та річковими баржами, продовжуються. Проте втрата Україною національного морського транспортного потенціалу, який зазвичай обробляє близько 90 % товарного експорту країни, не може бути компенсована іншими видами транспорту. Це так, навіть якби внутрішня цивільна дорожня та залізнична інфраструктура була залишитися в основному незачепленим війною.

Перевезення залізницею стримується відсутністю залізничних вагонів у сусідніх країнах. Більше того, навіть якщо забезпеченість залізничних вагонів повинна була покращитися, постачання з балтійських портів через західні кордони України з Польщею потребують щоб шасі вагонів було змінено на кордоні через використання різних колій в обох країнах. Інший варіант перевантажувати вантаж в різні вагони. Коли були відкриті морські порти, близько 300 тис. т сільськогосподарської продукції традиційно експортувалися залізницею.

На початку війни використання локомотивів було пріоритетним для евакуації людей із районів, які найбільше постраждали від бойових дій. На цьому етапі близько 500 000 т сільськогосподарської продукції щомісячно перевозили альтернативними маршрутами. Незважаючи на те, що з тих пір ці

обсяги зросли, це максимально можливо експортна потужність цих маршрутів, яка оцінюється в 1,5 млн т – ще не досягнута. Навіть якби це було, це було б недостатньо, щоб відповідати попередній пропускній здатності морських шляхів.

У більш широкому плані повідомлялося, що кілька суден постраждали від обстрілів у регіоні з початку війни. Цивільні морські судна, в тому числі ті, що використовуються для перевезення продовольства, все ще можуть проходити через турецькі протоки (Дарданелли та Босфор). Однак збільшення ставок страхових внесків або відсутність покриття війни в договорах страхування для судна, що прямує у регіон Чорного моря, можуть посилити і без того високі витрати на морські перевезення, додатково до кінцевих витрат на міжнародні продукти харчування, які сплачують імпортери.

Збільшення ставок страхових внесків або відсутність військового покриття в договорах страхування плавання у Чорне море загострив і без того високі витрати на морські перевезення, збільшуючи вартість імпорту продовольства [22].

Щоб з'ясувати позиції по компаративних перевагах країн ЄС та України проведемо розрахунки індексу компаративних переваг (RCA) наведені в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Індекс компаративних переваг торгівлі кукурудзою

Країни	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ЄС	0,529	0,456	0,501	0,371	0,392	0,384	0,399	0,434	0,408
Україна	35,860	39,961	49,406	43,368	44,262	46,319	59,234	51,246	40,304
Румунія	6,666	6,580	9,322	5,601	6,000	6,633	8,728	7,804	9,083

Джерело: розраховано автором на основі даних [12]

Обчислені нами в табл. 2.3 індекси показують, що найбільш конкурентоспроможною є українська кукурудза, яка складає конкуренцію румунській. Але український експорт у світовому масштабі мав кращі

показники у 2019 році – 59,234. Це обумовлено експортом кукурудзи до Китаю. Показник 2021 року для української кукурудзи знизився до рівня 2014 року й склав біля 40 пунктів. Індекс компаративних переваг експорту румунської кукурудзи стійко зростав з 2017 року, але тут немає розрахунків за 2022 рік, оскільки відсутні дані світового експорту кукурудзи за цей рік. Індекс компаративних переваг в цілому по ЄС був вищий й 2013 році, досягши мінімального значення 0,371 у 2016 році.

Отже, проведені розрахунки показали, що Україна повинна в геопросторовій структурі імпорту кукурудзи країн ЄС шукати нових партнерів.

Географічна структура експорту кукурудзи з України до країн ЄС відображена в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

**Географічна структура експорту кукурудзи з України до країн ЄС,
тис. дол. США**

Країни	2013	2015	2016	2018	2019	2020	2021
Іспанія	523428	429966	322105	490034	653301	459346	582767
Нідерланди	255528	277867	190342	515498	614023	512639	525440
Італія	294078	193708	195289	286611	239715	115662	204922
Португалія	162335	128677	118555	107648	145510	128840	149876
Бельгія	60782	44784	64021	104069	130543	90792	132823
Ірландія	106737	49304	36416	62305	127147	81151	66415
Німеччина	52416	75564	34151	141657	230698	56354	41806
Литва	38750	14418	4203	21437	59072	25830	9591
Кіпр	12566	2753	10286	10217	9043	7390	7255
Угорщина	2390	11	475	5902	3387	3984	6024
Греція	13263	2088	5368	7224	1187	0	2526
Польща	19372	21133	19534	19737	20496	316	2247
Австрія	38	1347	1765	1123	1178	805	1730
Чеська Республіка	0	0	0	0	523	507	1327
Латвія	4030	776	0	2876	4000	1020	1288
Румунія	1227	957	120	2279	178	1653	1261
Данія	21756	0	382	46170	32609	0	935
Люксембург	0	0	0	0	0	0	592
Франція	25154	266	1	9087	9971	26	281
Естонія	2369	92	194	988	820	57	115
Всього	1596659	1243765	1003922	1839987	2283479	1486563	1739558

Джерело: розроблено автором на основі даних [12]

За даними табл. 2.4, стратегічними торговельними партнерами України є Іспанія, Нідерланди та Італія.

Визначимо питому частку найбільших торговельних партнерів у 2013 та 2021 роках, щоб визначити зміни в географічній структурі імпорту, рис. 2.6-2.7.

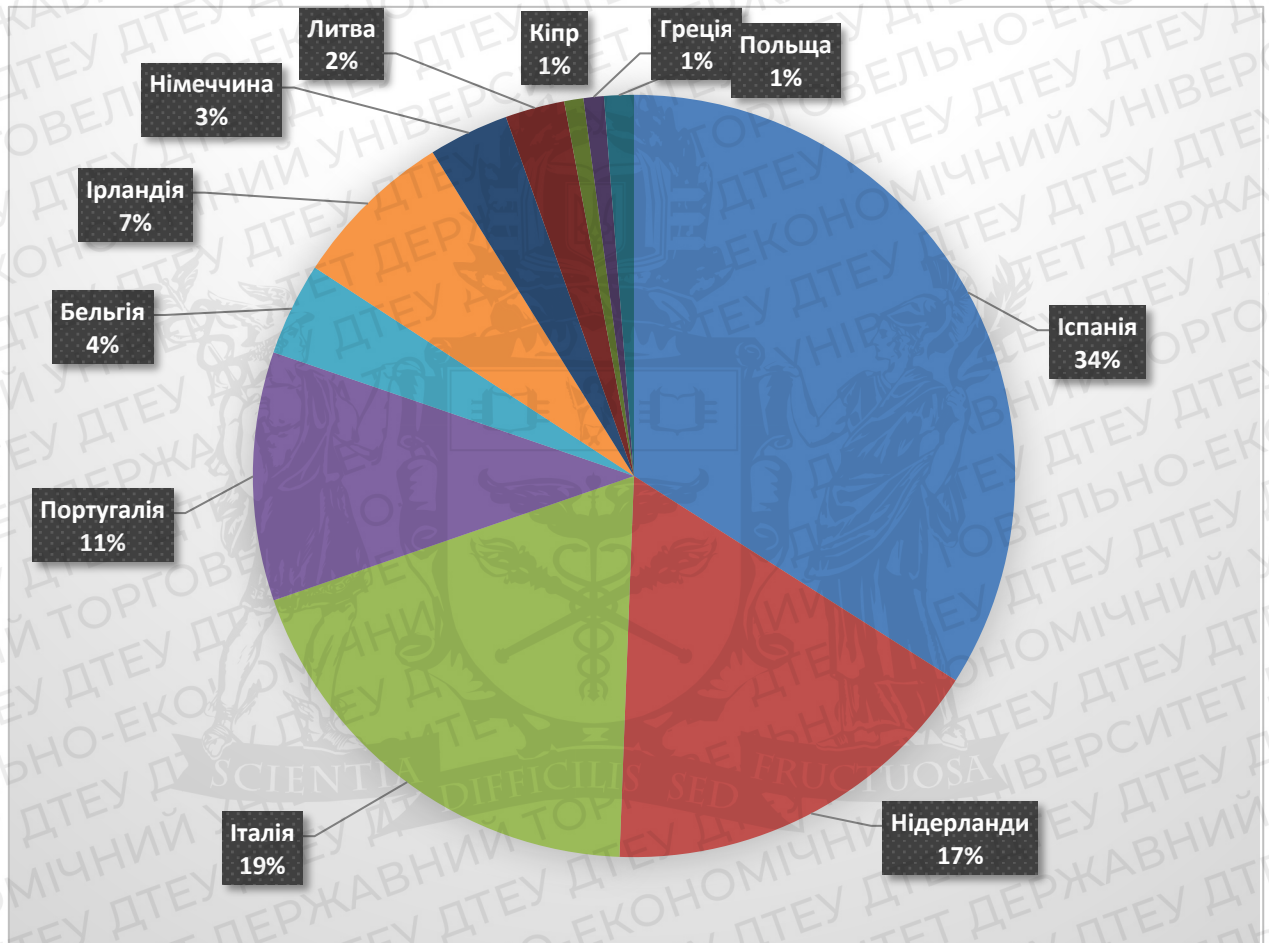

Рисунок 2.6. Топ-10 країн ЄС імпорту кукурудзи з України за 2013 рік, %

Джерело: розроблено автором на основі даних [12]

Відповідно даних рис. 2.6 в географічній структурі експорту кукурудзи за 2013 рік переважала питома вага Іспанії -34%, Італії -19% та Нідерландів 17%. Отже, аграрні європейські країни закупували кукурудзу з України для власних потреб та переробки.

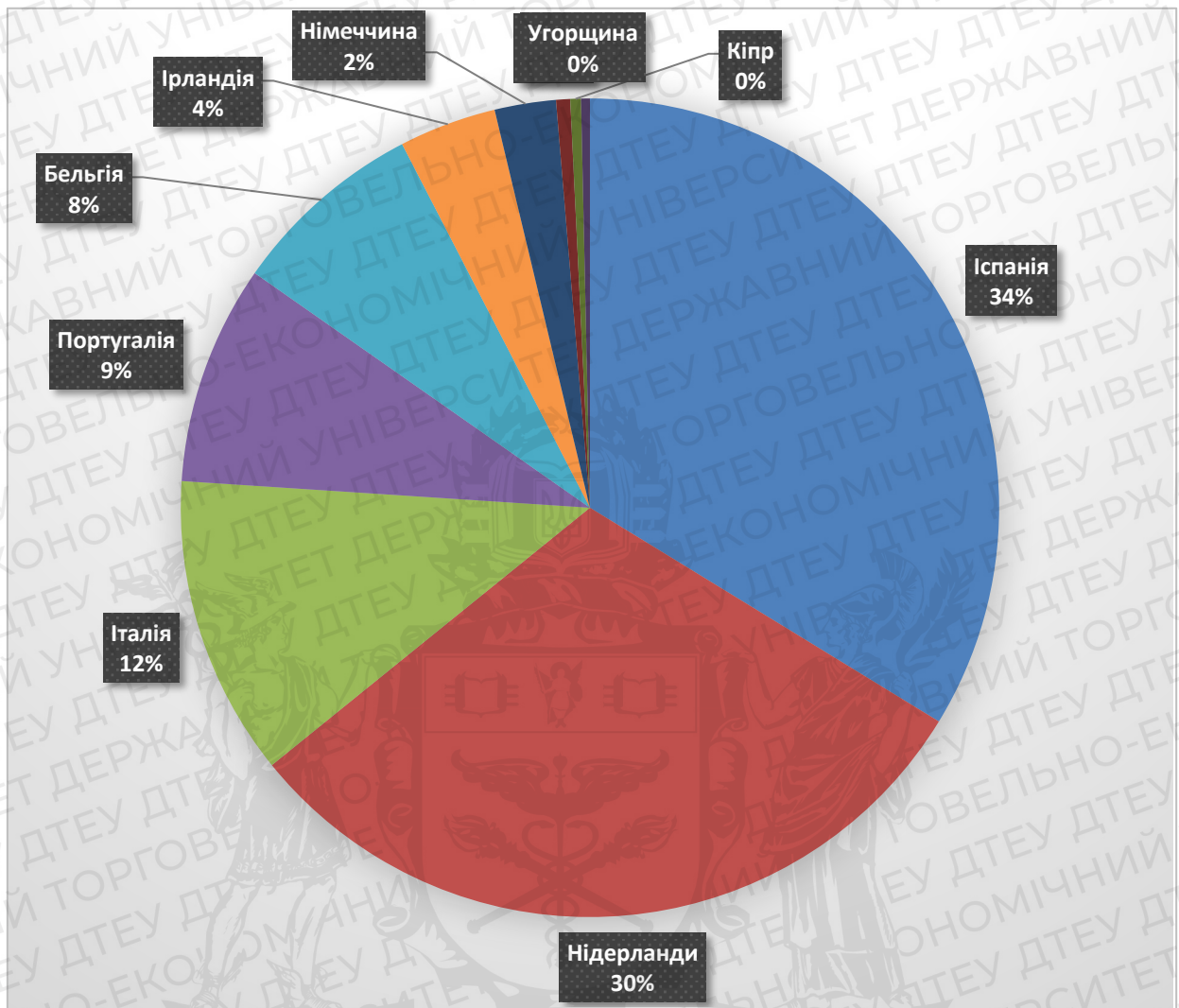

Рисунок 2.7. Топ-10 країн ЄС експорту кукурудзи з України за 2021 рік, %

Джерело: розраховано автором на основі даних [12]

Наведені на рис. 2.6 та 2.7 питомі частки країн ЄС показали, що ТОП-7 країн за 10 років зберегли свої показники. Іспанія стабільно посідає частку у 34%, а питома вага Нідерландів та Італії збільшилася відповідно на 13% та 7%. Отже, стратегічні партнери залишилися, але зменшилася географічна диверсифікація до країн ЄС.

Збільшення експорту може відбуватися за рахунок зростання цін та логістичних витрат, тому проаналізуємо фізичні поставки української кукурудзи на ринки ЄС, табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Експорт кукурудзи з України в ЄС, т

Країни	2013	2015	2016	2017	2019	2020	2021	2022
Іспанія	2907876	2594861	2821871	2124003	3060517	4101188	2679600	2465562
Нідерланди	547982	1422659	1738966	1238265	3178102	3786607	2989169	2213032
Італія	676948	1230066	1282483	1307293	1771003	1507194	659939	889569
Португалія	1032970	583466	869714	789027	689807	903263	734053	648279
Бельгія	300875	487606	279060	416356	642160	787804	515561	547928
Ірландія	242715	319162	329806	249821	397749	790195	480506	296057
Німеччина	100247	413563	501762	219614	860467	1423678	318473	179135
Литва	79891	234696	107849	30272	145675	419397	180482	45017
Кіпр	20789	50362	18850	66793	65980	57374	42172	33582
Угорщина	12946	4435	42	2307	37042	19848	25661	20643
Чехія						3419	3549	9826
Греція	18588	22	14004	35184	43582	7756		9549
Польща	58293	70237	139615	139204	131796	125213	1469	6197
Латвія	16586	15695	5642		18759	28297	5462	5653
Данія	28871	3150		2250	283279	200139		3500
Люксембург								3263
Румунія			6558	24	747	57	689	526
Естонія	8429	2967	666	1307	6582	5550	397	483
Болгарія	230		351				339	431
Фінляндія		40	21	44	27936	356	314	354
Австрія		2267	11160	3834	2766	4233	30	323
Франція	26341	64726	111	1	56192	62073	4	99
Хорватія								84
Мальта				5246	1715			
Словаччина	132		0		1			
Словенія	19							
Швеція				7				

Джерело: розраховано автором на основі даних [12]

За даними табл. 2.5 для України слід розвивати експорт до Литви, Люксембургу та Хорватії.

В цілому, слід зазначити, що активізація військових дій Росії проти України призвела до зростання логістичних витрат та цін на агропродукцію, оскільки в Україні зруйновані елеватори та інфраструктура морських портів Миколаєва та Очакова. Зараз в зерновій угоді приймає участь лише торгівельний порт Одеси.

Країни ЄС в цілому мають низький рівень індексу компаративних переваг, менше 1, що свідчить про низький рівень конкурентоспроможності. На відміну від індексу компаративних переваг України, який досягає 50 пунктів, що свідчить про високий рівень конкурентоспроможності.

Але серед країн ЄС по торгівлі кукурудзою основними конкурентами є Румунія, Польща, Франція, Болгарія та Угорщина, які забороняють імпорту сільськогосподарської продукції з України, тому слід диверсифікувати експорт постачання кукурудзи з України. Основними напрямками постачання української кукурудзи можуть стати Литва, Хорватія та Люксембург.

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО ЕКСПОРТУ ДО КРАЇН ЄВРОПИ ТА ПРОГНОЗНА ОЦІНКА

3.1. Організаційне забезпечення експортних операцій на ринку агропродовольчої продукції країн Європи

Проведений аналіз показав доцільність експорту агропродукції, особливо експорту кукурудзи. За даними Держкомстату, Україна є ключовим постачальником кукурудзи до країн ЄС й через засуху обсяги експорту зросли з 8 млн т. у 2021 році до 11,32 млн т. у 2022 році.

Щодо вибору цільового ринку, оцінимо можливості експорту до Люксембургу, Литви та Хорватії. Інформацію щодо рівня привабливості альтернативних ринків наведено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Обґрунтування вибору цільового ринку при здійсненні ЗТО

№ пор.	Фактори, що визначають вибір ринку	Люксембург	Литва	Хорватія
1	Низький потенціал збуту			+
2	Високий потенціал збуту	+	+	
3	Атомістична конкуренція	+	+	
4	Олігополістична конкуренція			+
5	Низькі виробничі витрати		+	
6	Високі виробничі витрати	+		
7	Обмежувальна політика щодо імпорту	+	+	+
8	Ліберальна політика щодо імпорту	+	+	+
9	Невелика географічна відстань		+	
10	Значна географічна відстань	+		
11	Економіка, що динамічно розвивається	+		
12	Економіка зі стагнаційними процесами		+	
13	Жорсткий валютний контроль		+	
14	Ліберальна валютна політика	+		
15	Довгострокові перспективи зростання курсу національної валюти	+	+	+
16	Незначні відмінності соціально-культурного середовища		+	
17	Значні відмінності соціально-культурного середовища	+	+	
18	Невисокий політичний ризик		+	

З наведених країн, можливості експорту для підприємства необхідно здійснювати в Литву.

Ще до початку активної фази військової агресії росії проти України щодо експорту зернових було прийнято наказ Міністерства фінансів України № z0663-22, від 18.01.2022 «Порядок встановлення відповідності умов контрольованої операції з експорту зернових, олійних культур та продуктів їх переробки принципу «витагнутої руки»» [23] визначено умови, що визначають котирувальні ціни на зернові, олійні культури та продукти їх переробки. Відносно кукурудзи умови визначені в додатку В.

Якість зерна та продуктів його переробки, що виробляються в Україні або ввозяться на митну територію України, має відповідати нормативно-правовим актам. Якість експортного зерна та продуктів його переробки може відповідати вимогам, що зафіксовані сторонами в експортному контракті:

- 1) ДСТУ 4525:2006 «Кукурудза. Технічні умови» - національний стандарт на кукурудзу. Стандарт поширюється на кукурудзу в зерні і качанах, призначену для використання на продовольчі та непродовольчі потреби і для експортування;
- 2) зерна кукурудзи поділяють на 3 класи відповідно до вимог, зазначених у стандарті;
- 3) кукурудза, яку формують для експортування, повинна бути у здоровому стані, мати нормальний запах та колір, бути не зараженою шкідниками зерна. Вимоги до якості кукурудзи за іншими показниками зазначають у контракті між постачальником і покупцем зерна.

Відповідно стандарту ISO/TC 34/SC 4 «Зернові та бобові» охоплює стандартизацію у сфері зернових та бобових культур, а також продуктів із них у конкретна термінологія, відбір проб, методи випробувань і аналізу, специфікації продукту та вимоги до упакування, зберігання і транспортування [24].

Визначення зіставних цін для контрольованої операції з експорту зернових культур, олійних культур та продуктів їх переробки, зазначених у

товарній позиції 1005 90 00 00, згідно з УКТ ЗЕД, здійснюється з використанням цінових індикаторів, як правило, сформованих на базисах поставки СРТ, FOB порти Чорного моря.

12 січня 2023 року Верховною Радою України було прийнято закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо застосування режиму експортного забезпечення на період дії воєнного, надзвичайного стану» [25].

Закон спрямований на вирішення наявної проблеми неповернення валютної виручки, тобто порушення платниками податків валютного законодавства в частині дотримання граничних строків надходження виручки за операціями з експорту товарів.

За цим законом під час воєнного стану Кабінет Міністрів України може запроваджувати спеціальний режим експортного забезпечення, під час дії якого експорт товарів за кодами 1001, 1003, 1005, 1201, 1205, 1206, 1512, 2306 (пшениця, ячмінь, кукурудза, соя, ріпак, соняшник, масло соняшникове, макуха (шрот) буде здійснюватися з особливостями, передбаченими ст. 19-1 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та відповідним пунктом підрозділу 2 розділу XX Податкового кодексу.

Так, експортер, який протягом місяця експортує товари, на які запроваджено відповідний режим, в межах визначеного ліміту, що не порушував валютне законодавство протягом останніх 12 місяців, буде проводити експортні операції, як і раніше, без додаткових податкових навантажень. Для всіх інших будуть застосовуватись особливості режиму експортного забезпечення.

Умови експорту товарів:

- експортований товар міститься в переліку, визначеному КМУ;
- експорт товарів можуть здійснювати виключно суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності – платники ПДВ, чия реєстрація не є призупиненою.

- умовою для вивезення у митному режимі експорту товарів є наявність податкової накладної, зареєстрованої в ЄРПН за ставкою, визначеною для операцій з постачання таких товарів на території України (для зернових сьогодні це 14%).

Із 5 лютого 2023 року набрав чинності закон України № 2881-ІХ.

Законодавці визначили, що на період дії воєнного стану:

- Кабмін має право запроваджувати режим експортного забезпечення до експорту товарних позицій 1001 (пшениця і суміш пшениці та жита (меслин), 1003 (ячмінь), 1005 (кукурудза), 1201 (соеві боби), 1205 (насіння ріпаку або кользи), 1206 (насіння соняшнику), 1512 (олії соняшникова, сафлорова або бавовняна та їх фракції), 2306 (макуха та інші тверді відходи) за УКТ ЗЕД;

- експортувати товари, щодо яких запровадили режим експортного забезпечення, можуть лише платники ПДВ, реєстрацію яких не призупинили;

- товари, до яких застосували режим експортного забезпечення, можна вивозити в митному режимі експорту лише за наявності позитивної історії експортера щодо повернення валютного доходу за результатом попередніх шести місяців (показник сума ліміта і відсутність порушень валютного законодавства);

- якщо експортер не має позитивної історії або суттєво збільшив обсяги експортних операцій, що перевищує показник сума ліміта, товари, до яких застосували режим експортного забезпечення, можна вивозити в митному режимі експорту лише за умови реєстрації податкової накладної в ЄРПН за ставкою, що визначили для операцій постачання цих товарів на митній території України.

У ПН зазначається ставка податку, визначена п. 193.1 ст. 193 Податкового кодексу для операцій з постачання таких товарів на митній території України (14% для товарів з кодами 1001, 1003, 1005, 1201, 1205, 1206 00).

Подальше вивезення цих товарів не вважатиметься вивезенням товарів за межі митної території України в розумінні підп. «г» п. 185.1 ст. 185 ПК і не дає права на застосування нульової ставки ПДВ до завершення валютного нагляду за дотриманням граничних строків розрахунків та за умови, що різниця між фактурною та митною вартістю товарів, зазначених в митних деклараціях, не є від'ємною.

2. Після завершення банком здійснення валютного нагляду за дотриманням граничних строків розрахунків за такою операцією та за умови, що різниця між фактурною та митною вартістю відповідних товарів не є від'ємною, платник податків складає розрахунок коригування для застосування нульової ставки ПДВ.

Тобто тільки після отримання повної оплати за товар шляхом переказу коштів від нерезидента на рахунок резидента в українському банку і закриття банком контролю щодо повернення валютної виручки експортер матиме право зареєструвати розрахунок коригування та змінити ставку податку за експортованим товаром на нульову [26].

Здійснення розрахунків за експорт товару в іноземній валюті сума незавершених розрахунків за операцією з експорту товару визначається за офіційним курсом гривні до іноземних валют, установленим Національним банком України на дату останньої події за відповідною операцією (остання дата платежу/надходження грошових коштів, дата поставки товару, дата зарахування зустрічних однорідних вимог).

Водночас орган ДМС зобов'язаний надавати банкам, що обслуговують операції з експорту товарів, інформацію щодо цих операцій, експортера, його контрагента-нерезидента. Банк після завершення здійснення валютного нагляду передає інформацію до органу ДПС, а орган ДПС надсилає відповідне повідомлення експортеру.

Після реєстрації розрахунку коригування, у випадку, якщо у експортера виникне від'ємне значення суми ПДВ, воно підлягатиме бюджетному відшкодуванню [26].

Задля проведення операції експорту кукурудзи були розглянуті наступні конкурентні умови, табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Конкурентний лист умов експорту кукурудзи

Компанія	GANEX	AgriTrade	Укрзалізниця
Місцерозташування	Київ	Вінниця	Київ
Транспорт	автомобільний	Автомобільний, залізничний, морський	залізничний
Вартість	205-215\$	205-210\$	157\$
Базисні умови поставки	DAP Vilnus	DAP Vilnus	CPT Vilnus
Умови платежу, гарантії;	інкасо	інкасо	Авансовий платіж, інкасо
Терміни поставки	10 днів	12 днів	20 днів
Ціни обслуговування	37 дол. за т.	33 дол. за т.	29,5 дол. за т
Митні послуги	4000 дол.	3800 дол.	-

Джерело: розроблено автором за телефонним опитуванням

Із розглянутих конкурентних умов було прийнято рішення провести самостійно операцію експорту з постачанням через Укрзалізницю.

Задля контролю виконання експортної операції побудуємо діаграму Ганта, рис. 3.1.

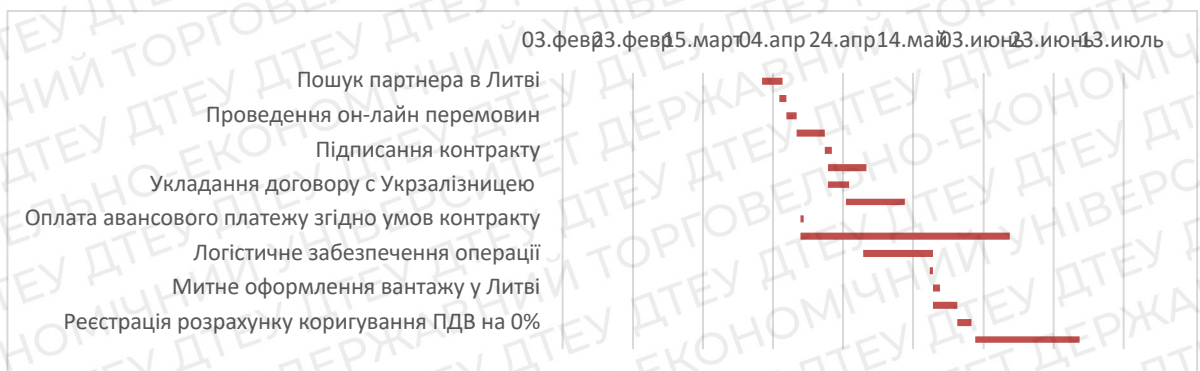

Рисунок 3.1. Діаграма Ганта експорту кукурудзи

Відповідно рис. 3.1, пошук партнерів здійснювався на платформі EU-Ukraine business matchmaking platform) [27] та через Офіс розвитку

підприємництва та експорту Платформа створена на базі European Enterprise Network (EEN) для європейського і українського бізнесу та спрямована на встановлення ділових контактів і спрощення логістичних операцій для експорту та імпорту товарів з/в Україну. Запущена Європейською Комісією та керується Enterprise Europe Network, ця платформа має на меті швидко об'єднати бізнес ЄС та України, щоб вони могли знайти прагматичні рішення щодо експорту сільськогосподарської продукції з України, починаючи негайно.

За даними аналізу експортних поставок агропродукції за 2022 рік, оскільки зерновий коридор морським транспортом не продовжено або квоти розподіляються непрозоро, то нами було обрано залізничний транспорт до Литви, який все більше набирає обертів у зернотрейдерів [28].

Базові умови поставки СРТ Вільнюс передбачають експортне оформлення товару, оплата транспортування. Від англійської "carriage paid to" - перевезення оплачено до. Продавець оплачує перевезення до точки прибуття відповідно до договору. Витрати на страховку, термінальні послуги у місці прибуття, митні збори залишаються на покупці.

Супровідні документи: контракт з нерезидентом, залізнична накладна, митна декларація, комерційний рахунок, податкова накладна, зареєстрована в ЄРПН, фітосанітарний сертифікат, сертифікат EUR 1, довідка продавця про те що Товар не повинен походити із тимчасово окупованої території, декларація відповідності європейським вимогам: вологість 12,5%, зернові домішки – 6%, биті – 3%, пошкоджені 3%, смітна домішка – 1,5%, афлотоксини – 4 ppb, дезоксиніваленол – 1500 ppb, охратоксин – 200 ppb, хлорперифос -0,01 ppm, вміст ГМО -0,7% та протокол випробувань на безпеку харчових продуктів, який виданий Держпродспоживслужбою.

Документи надаються мінімум за годину до прибуття вантажу на територію ЄС. Митна декларація (SAD) надається митним органам країни-члена ЄС імпортером товарів або його представником в електронній формі.

3.2. Прогнозна оцінка реалізації експортної операції агропродовольчої продукції

Відсутність стійких логістичних ланцюжків, здатних забезпечити необхідні обсяги експорту. Через це гравці агроринку максимально швидко почали опрацьовувати нові маршрути. До повномасштабного вторгнення 95% експорту було морського походження. З кінця лютого до липня всі порти були заблоковані, за винятком невеликих дунайських портів, потужностей яких не вистачало для експорту в довоєнному обсязі.

Частково проблему вирішила Зернова угода, підписана наприкінці липня, згідно з якою було розблоковано три українські порти – Одеський, Чорноморський і Південний. Ще однією проблемою є затори в Чорному морі, оскільки Росія саботує перевірку суден — середня кількість суден, які перевіряють щодня, становить 3-4, що вкрай мало.

Порти Миколаєва, які є одними з найбільших в Україні, залишаються заблокованими. До війни миколаївські гавані забезпечували 35% продовольчого експорту України.

Вартість логістики в гривневому еквіваленті зросла в 2-3 рази через підвищення залізничних тарифів, збільшення відстані доставки та інфляцію. Витрати на логістику становлять близько 2/3 ціни на зерно, що робить його виробництво в деяких регіонах не вигідним для українських аграріїв [29, с. 6].

Основні ризики пов'язані з наступними чинниками:

- з низькою пропускнуою спроможністю залізничних станцій на кордоні з країнами Європи;
- різна ширина колії в Україні та ЄС;
- ускладнений вихід на європейський ринок щодо зерна;
- відсутність достатньої кількості європейських вагонів для відвантаження зерна;

- обмежена потужність європейських логістичних центрів;
- відсутність водіїв для міжнародних автоперевезень.

Розрахуємо показники експорту кукурудзи з України до Литви та представимо у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

**Розрахунок показників експорту з України до Литви
агропродовольчої продукції (кукурудзи)**

Постачальник	ТОВ «Епіцентр»
Країна походження	Україна
Обсяг партії	720 т
Вартість кілограму товару	0,152 дол США
Вартість тони товару	151,99 дол. США
Умови поставки	Базові умови поставки СРТ Вільнюс
Вартість транспортування	21240 дол США
Мито	157,24 дол. США
Ставка ПДВ	18%
Сума сплаченого ПДВ	14 572,61 дол. США
Сукупні витрати на експорт	134752,8 дол. США

Проаналізуємо ефективність експорту 720 т кукурудзи за залізничними маршрутом Закупне-Вільнюс. 14 квітня 2023 року Укрзалізниця знизила тариф на перевезення зернових у напрямку західних переходів з 38,5 дол. США за т до 29,5 дол. США за т. Вантажопідйомність 1 вагону складає 72 т. Курс долару США за 17.05.2023 за даними НБУ склав 36,5686 грн. Таким чином, вартість перевезення складе $720 \times (29,5 \times 36,5686) = 776717,064$ грн.

Ціна реалізації кукурудзи на внутрішньому ринку – 235,5 дол. США за т [30]. Собівартість товару на підприємстві - 5558,1 грн. за т = 151,99\$.

1. Умови експорту товару:

а) Кредит не надається.

б) Витрати пов'язані експортом складають 21540 \$, а саме :

- Доставка товару залізничним транспортом – 21240 \$
- інші витрати, пов'язані з експортом - 300 \$

Розрахуємо митну вартість товару, за формулою:

Митна вартість = Фактурна вартість + Витрати, пов'язані з експортом =
 $157,24\$ \times 720 \text{ т} + 21540\$ = 134752,8 \$ \times 36,5686 = 4\,927\,721,24 \text{ грн.}$

2. *Витрати, пов'язані з митним оформленням експорту вантажу.*

3. *Розрахунок валового доходу.*

Валовий дохід = дохід – витрати по експорту =
 $= (235,5 \times 720) - 134752,8 \$ = 94\,138,3\$ \times 36,5686 = 3\,442\,505,84 \text{ грн.}$

4. *Розрахунок прибутку.*

Прибуток = Валовий дохід – Відрахування =
 $= 94\,138,3\$ - (13\,179,36\$) = 80\,958,94\$ \times 36,5686 = 2\,960\,555,1 \text{ грн.}$

5. *Сплата податку на прибуток.*

Податок на прибуток = $80\,958,94\$ \times 0,18 = 14\,572,61\$ \times 36,5686 = 532\,899,95 \text{ грн.}$

6. *Розрахунок чистого прибутку.*

Чистий прибуток = Прибуток – податок на прибуток =
 $= 80\,958,94\$ - 14\,572,61\$ = 66\,386,33\$ \times 36,5686 = 2\,427\,655,15 \text{ грн.}$

7. *Розрахунок рентабельності зовнішньоторговельної угоди:*

Рентабельність = $(\text{Чистий прибуток} / \text{Дохід від реалізації}) \times 100\% =$
 $= 66\,386,33\$ / 223\,200 \$ \times 100\% = 29,74\%$

Розрахуємо базовий коефіцієнт ефективності експорту

Базовий коефіцієнт ефективності експорту [31, с. 67]

$$E_e^{\circ} = \frac{B_e}{C_m + T_e + O_e}$$

де E_e° – базовий коефіцієнт ефективності експорту;

B_e - дохід від експорту = $235,5 \$ \times 720 \text{ т} \times 36,5686 = 6\,200\,571,81 \text{ грн.}$

C_m - собівартість товару = $151,99 \$ \times 720 \times 36,5686 = 4\,001\,804,29 \text{ грн.}$

T_e - транспортні витрати = $21240 \$ \times 36,5686 = 776\,708,57 \text{ грн.}$

O_e - організаційні витрати = Сертифікати + ПДВ = $300 + 13\,179,36\$ = 13\,479,36\$ \times 36,5686 = 492\,921,32 \text{ грн.}$

$E_e^{\circ} = 6\,055\,760,16 / (4\,001\,804,29 + 776\,708,57 + 492\,921,32 \$) = 1,18 > 1$

Так як, даний коефіцієнт більше за одиницю, ми можемо стверджувати, що експорт даного товару є досить ефективним.

Після проведених розрахунків зведемо показники оцінки ефективності експорту в таблицю 3.4.

Таблиця 3.4

Оцінка ефективності експорту кукурудзи з України до Литви

Показник	Значення
Вихідна ціна (сукупні витати на імпорт одиниці товару)	6844,06 грн
Торговельна надбавка	0 %
Ціна продажу кукурудзи в Україні	8611,9 грн
Обсяг експорту	720 т
Сума вкладених коштів	4927721,24 грн
Дохід від експорту	6200571,81 грн
Чистий прибуток від експорту	2427655,15 грн

Прогнозні показники економічної ефективності експорту кукурудзи наведемо у таблиця 3.5.

Таблиця 3.5

Прогнозні показники ефективності експорту кукурудзи з України до Литви

Показник	Значення
Дохід від реалізації експорту	6200571,81 грн
Повна собівартість експортної операції	4001804,29
Валовий дохід від експортної операції	3442505,84 грн.
Витрати	1269629,89 грн
Прибуток від експортної операції	2960555,09 грн
Сплата ПДВ	532899,95 грн.
Чистий прибуток	2427655,15 грн
Коефіцієнт ефективності експортної операції	1,18
Рентабельність експорту	29,74%

Ми бачимо, що рентабельність даного проекту становить 29,74%, що є досить добре, проте для підвищення ефективності експорту і в разі

необхідності, рентабельності даного проекту, можливе зниження заробітної платні робітників, наприклад, шляхом використання меншої кількості робочої сили для здійснення даного проекту експорту.

Можемо зробити висновок, що розрахунки, наведені у роботі, свідчать про те, що за умов наведених вище, є можливість отримання прибутку від експорту кукурудзи у розмірі 2427655,15 грн. Також можна очікувати збільшення в подальшому обсягів експорту та підвищення прибутковості. Для українських виробників досить важливим є ефективний експорт даного виду товару, оскільки існує загроза ракетних ударів по елеваторам, а за підвищеного попиту з боку країн ЄС експорт є економічно доцільним.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

На основі проведеного дослідження у випускній кваліфікаційній роботі проаналізовано фінансово-економічний стан ТОВ «Епіцентр», який показав, що товарообіг зріс за 5 років з 34 до 52,6 млрд. грн. або на 54,7%. Підприємство розширяло торгівельні площі та логістичні центри, що дозволило отримати такі результати. Коефіцієнт фінансової автономії показав стабільність, а коефіцієнт фінансової стабільності та коефіцієнт залежності підприємства від довгострокових зобов'язань зросли, що обумовлено інвестиціями в розбудову логістичних центрів та елеваторів. В останні часи в умовах диверсифікації основної діяльності було створено агрохолдінг «Епіцентр Агро», який займається вирощуванням, складуванням та реалізацією агропродовольчої продукції. Агрохолдінг активно інвестував кошти в розвиток інфраструктури для зберігання зерна, прокладання залізничної колії, закупівлі основних фондів задля сушіння зернових. Агрохолдінг активно експортував свою продукцію, але від повномасштабної фази війни росії проти України виникли проблеми з транспортуванням через українські порти зернових культур. Зараз експорт української аграрної продукції стикається зі страйками європейських фермерів, які виступають за його заборону, через нульові ставки мита. В цих умовах було проаналізовано позиції підприємства й виявлені можливості щодо експорту кукурудзи гібридної. Серед потенційних покупців було обрано Люксембург, Литву та Хорватію, задля стабілізації поставок кукурудзи. Ґрунтовний аналіз умов експорту показав доцільність експорту до Литви залізничним транспортом через проблеми з зерновим коридором через українські порти та великі ризики.

Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

- агрохолдінг «ЕпіцентрАгро» має потенційні можливості через відповідну інфраструктуру, щодо експорту кукурудзи гібридної;

- оскільки Україна має компаративні переваги по експорту кукурудзи, а європейський попит ненасичений, то експорт до країн ЄС доцільний навіть в умовах аграрного європейського лобі;
- сальдо зовнішньоторговельного балансу торгівлі кукурудзою країнами ЄС є постійно від'ємним, що свідчить про наявність попиту;
- високі ризики щодо агроподовольчого експорту вимагає підприємство приймати рішення в умовах невизначеності;
- блокування портів через російську окупацію та проблеми з зерновим коридором треба шукати альтернативні шляхи постачання;
- щодо експорту кукурудзи на період військового стану в Україні запроваджено режим експортного забезпечення щодо експорту.

На основі зроблених висновків можна рекомендувати наступні пропозиції:

- щодо експорту кукурудзи до країн ЄС необхідна декларація відповідності європейським вимогам;
- через блокування портів росією, доцільно використовувати можливості залізничного транспорту зі ст. Закупне до ст. Вільнюс, оскільки транзит через Польщу залишиться при будь-яких умовах аграрного лобі;
- рентабельність експортної операції з постачання кукурудзи гібридної з України до Литви для ТОВ «Епіцентр» становить 29,74%, що свідчить про доцільність реалізації запропонованого контракту;
- оцінка ефективності експортної операції через базовий коефіцієнт, який склав 1,18, також відображає доцільність організації експортної операції продажу кукурудзи на ринок Литви.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Епіцентр К – досьє на компанію. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/32490244/
2. ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ЕПІЦЕНТР К»: бухгалтерська звітність і фінансовий аналіз за 2020 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://zvitnist.com/32490244_TOVARYSTVO_Z_OBMEZHENOU_V_DPOVDALNSTU_EPICENTR_K
3. ЕпіцентрК. Офіційна Інтернет-сторінка. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://epicentrk.ua>
4. «Епіцентр Агро» суттєво розширив площі під ярими культурами. URL: <https://infoindustria.com.ua/epicentr-agro-sutt%d1%94vo-rozshiriv-ploshhi-pid-yarimi-kulturami/> (дата розміщення: 01.06.2021)
5. Епіцентр Агро. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://latifundist.com/kompanii/1091-epitsentr-k>
6. Епіцентр отримав багатомільйонний кредит для будівництва елеваторів. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://latifundist.com/novosti/59934-epitsentr-otrimav-bagatomiljonnij-kredit-dlya-budivnitstva-elevatoriv> (дата розміщення: 22 вересня 2022).
7. Огійчук В. Готовий зберігати. *The Ukrainian Farmer*, 2021, № 5, С. 74-77.
8. Динаміка розвитку українського АПК та експорту за 30 років. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://agropolit.com/spetsproekty/910-dinamika-rozvitku-ukrayinskogo-apk-ta-eksportu-za-30-rokiv> (дата розміщення: 5.10.2021)
9. Кукурудза гібридна. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://qdpro.com.ua/ukted/1005>

10. Кукурудза 1005 90. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.macmap.org/en/query/compare-market?reporter=All&partner=804&product=100590>
11. Лебедь Л. Епіцентр Агро строит два элеватора. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://agroportal.ua/ru/news/novosti-kompanii/epicentr-agro-buduye-dva-elevatori> (дата розміщення: 26 травня 2022)
12. TradeMap. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.trademap.org/Index.aspx>
13. Родак Н. Кукурудза 2022: Сушити, залишити в полі чи спалити в теплогенераторі? [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://latifundist.com/spetsproekt/984-kukurudza-2022-sushiti-zalishiti-v-poli-chi-spaliti-v-teplogeneratori> (дата розміщення: 5 жовтня 2022).
14. Малиновський Б. Як «Епіцентр Агро» долає труднощі війни. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://propozitsiya.com/ru/yak-epicentr-agro-dolaie-trudnoshchi-viyni> (дата розміщення: 31.03.2022).
15. Supporting the agrifood sector. A Policy Brief from the Policy Learning Platform on SME competitiveness. JULY 2022. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.interregeurope.eu/sites/default/files/2022-08/Policy%20brief%20on%20supporting%20the%20agrifood%20sector.pdf>
16. OECD-FAO Agricultural Outlook 2022-2031. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://stats.oecd.org/viewhtml.aspx?datasetcode=HIGH_AGLINK_2022&lang=en
17. Кукурудза. Основи виробництва та попиту на кукурудзу. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.fastmarkets.com/agriculture/grains-and-oilseeds/corn>
18. Польські фермери вийшли на протести проти експорту українського зерна. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://landlord.ua/news/polski-fermery-vyishly-na-protesty-proty-eksportu-ukrainkoho-zerna-video/>

19. Прем'єр Румунії попросив про термінові заходи у зв'язку з протестами фермерів. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.euointegration.com.ua/news/2023/04/7/7159410/>

20. EU AGRICULTURAL OUTLOOK. FOR MARKETS, INCOME AND ENVIRONMENT 2021 – 2031. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2023-01/agricultural-outlook-2021-report_en_0.pdf

21. Коротка інформація ФАО про попит і пропозицію зернових. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.fao.org/worldfoodsituation/csdb/en/>

22. THE IMPORTANCE OF UKRAINE AND THE RUSSIAN FEDERATION FOR GLOBAL AGRICULTURAL MARKETS AND THE RISKS ASSOCIATED WITH THE WAR IN UKRAINE. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.fao.org/3/cb9013en/cb9013en.pdf>

23. Наказ Міністерства фінансів України № z0663-22, від 18.01.2022 «Порядок встановлення відповідності умов контрольованої операції з експорту зернових, олійних культур та продуктів їх переробки принципу «витягнутої руки»». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0663-22#Text>

24. ISO/TC 34/SC 4 «Зернові та бобові» [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

25. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо застосування режиму експортного забезпечення на період дії воєнного, надзвичайного стану» № 2881-IX, від 12.01.2023. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2881-20#Text>

26. ЗМІНИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТУ ЗЕРНОВИХ. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [HTTPS://PRAVO.UA/ZMINY-ZAKONODAVCHOHO-REHULIUVANNIA-EKSPORTU-ZERNOVYKH/ 19.01.2023](https://pravo.ua/zminy-zakonodavchoho-rehuliuвання-eksportu-zernovykh/)

27. EU-Ukraine business matchmaking platform. [Електронний ресурс].
- Режим доступу: <https://eu-ua-solidarity-lanes.seu.b2match.io/home>
28. Дашборд щодо експорту агрокультур. [Електронний ресурс]. -
Режим доступу: <https://export.gov.ua/719-agro-export-2022>
29. UKRAINE'S AGRIBUSINESS IN WARTIME. INFOGRAPHIC REPORT 2021–2022. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
https://agribusinessinukraine.com/get_file/id/the-infographics-report-ukrainian-agribusiness-2022-eng.pdf
30. Ціни на зерно в Україні. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
<https://ukragroconsult.com/corn-prices/>
31. Жмайлова, О.Г. До питання оцінки ефективності експортно-імпорتنих операцій / О.Г. Жмайлова, І.О. Кобзар // *Materialy X Międzynarodowej naukowipraktycznej konferencji «Naukowa myśl informacyjnej powieki - 2014»*. Volume 1. *Ekonomiczne nauki.: Przemysł. Nauka i studia*. С. 65-70.

Додаток А

Фінансова звітність ТОВ «ЕпіцентрК» за 2019-2020 роки

Фінансова звітність за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
На 31 грудня 2020 року
Форма №1

Актив	Код	На початок року, тис.грн.	На кінець року, тис.грн.
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	12 543	32 720
первісна вартість	1001	44 846	73 004
накопичена амортизація	1002	32 303	40 284
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1 869 460	3 692 156
Основні засоби	1010	12 304 648	15 231 712
первісна вартість	1011	17 210 534	21 335 058
знос	1012	4 905 886	6 103 346
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	1 755 267	3 129 633
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	68 629	23 116
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	16 010 547	22 109 337
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	13 885 925	15 389 033
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1 467 824	2 182 479
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	0	0
з бюджетом	1135	0	1
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	4 381 455	3 859 491
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	921 054	642 802
Витрати майбутніх періодів	1170	7 322	5 399
Інші оборотні активи	1190	217 473	336 837
Усього за розділом II	1195	20 881 053	22 416 054
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	21	0
Баланс	1300	36 891 621	44 525 391
Пасив	Код	На початок року, тис.грн.	На кінець року, тис.грн.
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	158 610	158 610
Капітал у дооцінках	1405	0	0
Додатковий капітал	1410	0	0
Резервний капітал	1415	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	14 542 267	17 688 086
Неоплачений капітал	1425	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0
Усього за розділом I	1495	14 700 877	17 846 696
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0

Довгострокові кредити банків	1510	2 008 688	4 142 910
Інші довгострокові зобов'язання	1515	256 738	312 170
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Усього за розділом II	1595	2 265 426	4 455 080
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	776 000	767 497
товари, роботи, послуги	1615	14 514 081	16 290 054
розрахунками з бюджетом	1620	273 257	326 833
у тому числі з податку на прибуток	1621	215 457	244 727
розрахунками зі страхування	1625	24 716	17 379
розрахунками з оплати праці	1630	160 208	137 988
Поточні забезпечення	1660	509 245	539 038
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	3 667 811	4 144 753
Усього за розділом III	1695	19 925 318	22 223 615
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
Баланс	1900	36 891 621	44 525 391

ТОВ «ЕПЦЕНТР-К»
Фінансова звітність за рік, що закінчився 31 грудня 2019 року
Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Форма №1

Актив	Код	На початок року, тис.грн.	На кінець року, тис.грн.
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	4 870	12 543
первісна вартість	1001	32 540	44 846
накопичена амортизація	1002	27 670	32 303
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1 500 430	1 869 460
Основні засоби	1010	8 568 122	12 304 648
первісна вартість	1011	11 500 250	17 210 534
знос	1012	2 932 128	4 905 886
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
Інші фінансові інвестиції	1035	1 750 200	1 755 267
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	68 629
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	11 823 622	16 010 547
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	13 250 000	13 885 925
Поточні біологічні активи	1110	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	770 000	1 467 824
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130		0
з бюджетом	1135		0
у тому числі з податку на прибуток	1136		0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	3 320 100	4 381 455
Поточні фінансові інвестиції	1160		0
Гроші та їх еквіваленти	1165	690 000	921 054

Витрати майбутніх періодів	1170	2 800	7 322
Інші оборотні активи	1190	270 000	217 473
Усього за розділом II	1195	18 302 900	20 881 053
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	21
Баланс	1300	30 126 522	36 891 621

Пасив	Код	На початок року, тис.грн.	На кінець року, тис.грн.
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	158 610	158 610
Капітал у дооцінках	1405	0	0
Додатковий капітал	1410	0	0
Резервний капітал	1415	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	12 300 000	14 542 267
Неоплачений капітал	1425		0
Вилучений капітал	1430		0
Усього за розділом I	1495	12458 610	14 700 877
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	910 000	2 008 688
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	256 738
Довгострокові забезпечення	1520	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0
Усього за розділом II	1595	910 000	2 265 426
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	776 000	776 000
товари, роботи, послуги	1615	13 454 053	14 514 081
розрахунками з бюджетом	1620	180 545	273 257
у тому числі з податку на прибуток	1621	130 000	215 457
розрахунками зі страхування	1625	62528	24 716
розрахунками з оплати праці	1630	140 000	160 208
Поточні забезпечення	1660	250 620	509 245
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	1891166	3 667 811
Усього за розділом III	1695	16 754 912	19 925 318
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		0
Баланс	1900	30 126 522	36 891 621

**Звіт про фінансові результати
(Звіт про сукупний дохід)
за 2020 рік
Форма 2
І.ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ**

Стаття	Код	За звітний період, тис.грн.	За аналогічний період попереднього року, тис.грн.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	50 382 425	43 979 194
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	35 593 670	30 814 751
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий			
прибуток	2090	14 788 755	13 164 443
збиток	2095	0	0
Інші операційні доходи	2120	737 243	530 835
Адміністративні витрати	2130	872 759	751 814
Витрати на збут	2150	8 648 047	7 985 945
Інші операційні витрати	2180	920 408	254 271
Фінансовий результат від операційної діяльності			
прибуток	2190	5 084 784	4 703 248
збиток	2195	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	211 555	3 851
Інші доходи	2240	554 085	354 733
Фінансові витрати	2250	295 646	250 094
Втрати від участі в капіталі	2255	0	24 516
Інші витрати	2270	1 438 592	363 438
Фінансовий результат до оподаткування			
прибуток	2290	4 116 186	4 423 784
збиток	2295	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-944 982	-821 675
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат			
прибуток	2350	3 171 204	3 602 109
збиток	2355	0	0
ІІ. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0

Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншими сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355, 2460)	2465	3 171 204	3 602 109

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Матеріальні затрати	2500	1 254 935	887 499
Витрати на оплату праці	2505	5 208 532	4 711 766
Відрахування на соціальні заходи	2510	1 056 667	952 162
Амортизація	2515	1 667 998	1 096 995
Інші операційні витрати	2520	3 465 135	2 581 842
Разом	2550	12 653 267	10 230 264

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Середньорічна кількість простих акцій	2600	0	0
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2019 рік

Форма 2

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код	За звітний період, тис.грн.	За аналогічний період попереднього року, тис.грн.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	43 979 194	41 400 220
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	30 814 751	30 400 580
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий прибуток	2090	13 164 443	10 999 640
збиток	2095	0	0
Інші операційні доходи	2120	530 835	260 235
Адміністративні витрати	2130	751 814	540 040
Витрати на збут	2150	7 985 945	6 623 200
Інші операційні витрати	2180	254 271	396373
Фінансовий результат від операційної діяльності			
прибуток	2190	4 703 248	3 700 262
збиток	2195	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	3 851	180 000
Інші доходи	2240	354 733	52 000
Фінансові витрати	2250	250 094	91 550
Втрати від участі в капіталі	2255	24 516	0
Інші витрати	2270	363 438	210 000

Фінансовий результат до оподаткування			
прибуток	2290	4 423 784	3630712
збиток	2295	0	
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-821 675	-670 000
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	
Чистий фінансовий результат			
прибуток	2350	3 602 109	2 960 712
збиток	2355	0	0

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншими сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355, 2460)	2465	3 602 109	2 960 712

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

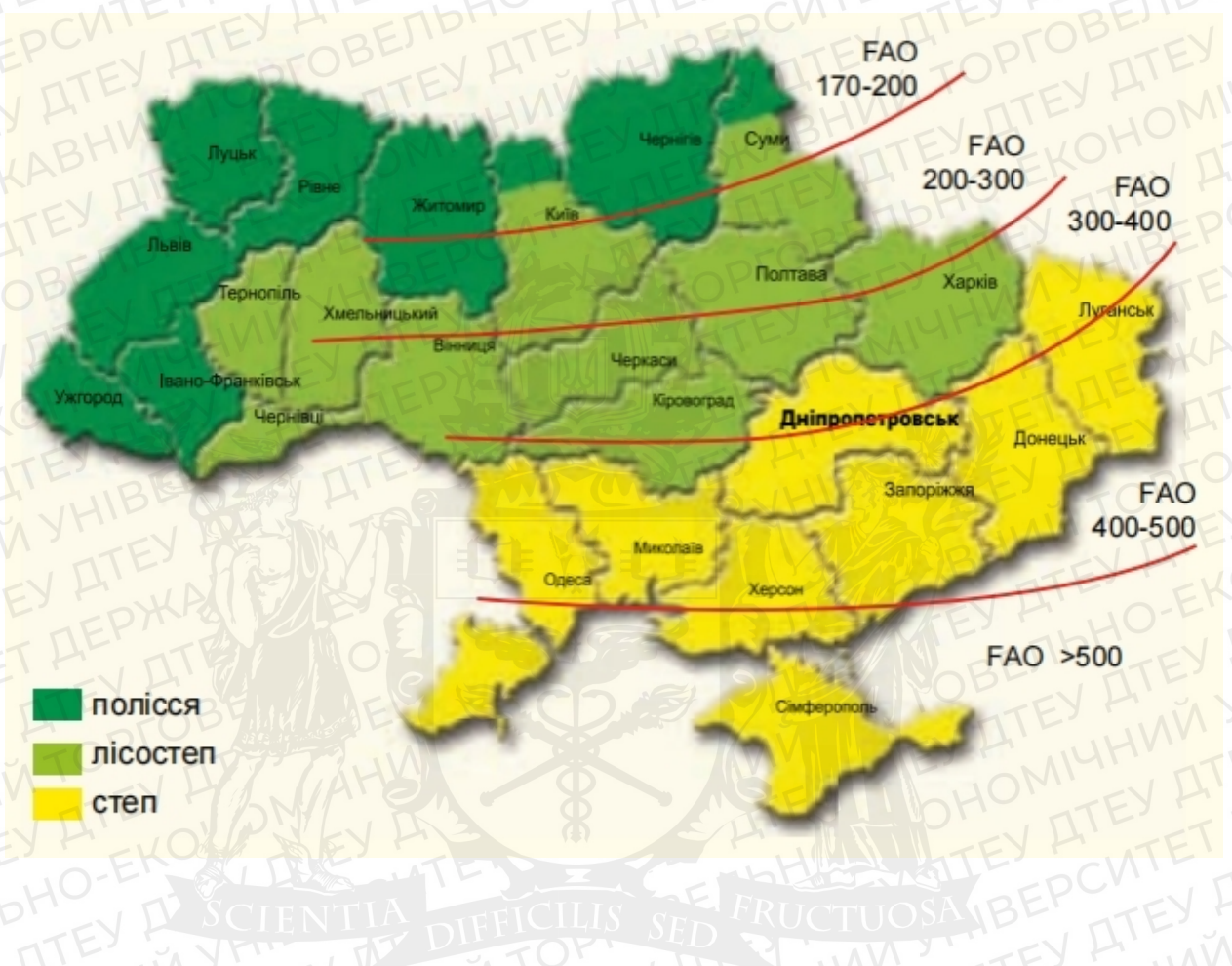
Матеріальні затрати	2500	887 499	750 000
Витрати на оплату праці	2505	4 711 766	3 950 230
Відрахування на соціальні заходи	2510	952 162	805 124
Амортизація	2515	1 096 995	602 365
Інші операційні витрати	2520	2 581 842	1 806 236
Разом	2550	10 230 264	7 913 955

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Середньорічна кількість простих акцій	2600	0	0
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Додаток Б

Можливості вирощування кукурудзи по регіонах України

Додаток В

Інформація щодо умов, що визначають котирувальні ціни на зернові,
олійні культури та продукти їх переробки

Група товарів	Назва джерела інформації	Найменування товару	Фізичні/якісні характеристики	Умови поставки	Одиниця виміру	Кількісні характеристики	Тип контракту/строк поставки	Умови платежу	Період публікації
Кукурудза, інша (1005 90 00 00)	S&P Global Platts/Daily Grains	Кукурудза	Вологість: ≤ 14,5 %, біті зерна: ≤ 5 %, пошкодженні зерна: ≤ 5 %, сміттєва домішка: ≤ 2 %	FOB українські глибоководні порти Чорного моря (Одеса, Чорноморськ та Південний)	\$/т	Мін. партія: 15 000 т, типова партія: 25 000 т, макс. партія: 60 000 т (з експлуатаційними допусками відповідно до стандартної ринкової практики)	Спотовий: 28-42 дні	Відповідно до ринкової практики	Щодня
	Refinitiv Holding Ltd/Refinitiv Eikon - міжнародні агроринки	Кукурудза фуражна	Фуражна; вологість: ≤ 14,5 %, біті зерна: ≤ 3 %, зернова домішка: ≤ 5 %, сміттєва домішка: ≤ 2 %	FOB, СРТ порти групи Одеса (Одеса, Чорноморськ та Південний)	\$/т	На базисі СРТ Одеса: від 1 000 до 20 000 т; на базисі FOB Одеса: від 25 000 т до 35 000 т	Спотовий: 10-25 днів (СРТ), 28-40 днів (FOB). Форвардний: місяць поставки (СРТ, FOB)	Відповідно до ринкової практики	Щодня, щотижня - для форвардних контрактів

Котирувальні ціни, які використовуються для порівняння з цінами контрольованої операції з експорту зернових культур, олійних культур та продуктів їх переробки, зокрема, повинні містити таку інформацію:

найменування товару (культура, продукт переробки);

якість продукції;

валюта ціни;

- котирувальна ціна;
- тип контракту (спотовий або форвардний);
- умови поставки (базис поставки);
- обсяг товару для обраних умов поставки;
- строк поставки;
- умови платежу.

4. Визначення зіставних цін для контрольованої операції з експорту зернових культур, олійних культур та продуктів їх переробки на основі котирувальних цін здійснюється за такою формулою:

$$\text{Цз} = \text{Цді} \pm \text{Тк} + \text{Ок} \pm \text{Вк},$$

де Цз - котирувальна ціна на товар, зіставна з умовами контрольованої операції;

Цді - котирувальна ціна на товар, зазначена у джерелі інформації, з найбільш відповідними умовами постачання;

Тк - коригування відмінностей у витратах на зберігання та доставку (перевалка, транспортування, зберігання тощо);

Ок - коригування відмінностей в умовах оплати (позитивне або негативне значення);

Вк - коригування відмінностей у валюті ціни.

